

Anyagvizsgálati módszerek a bűnüldözésben

Kábítószerek IV.

2020. március 10.

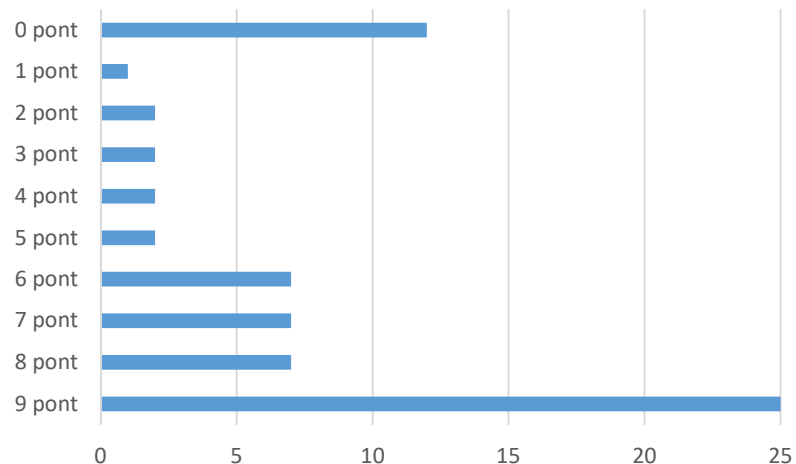
Csesztregi Tamás

Nemzeti Szakértői és Kutató Központ

Kábítószervizsgáló Szakértői Intézet

Visszatekintés

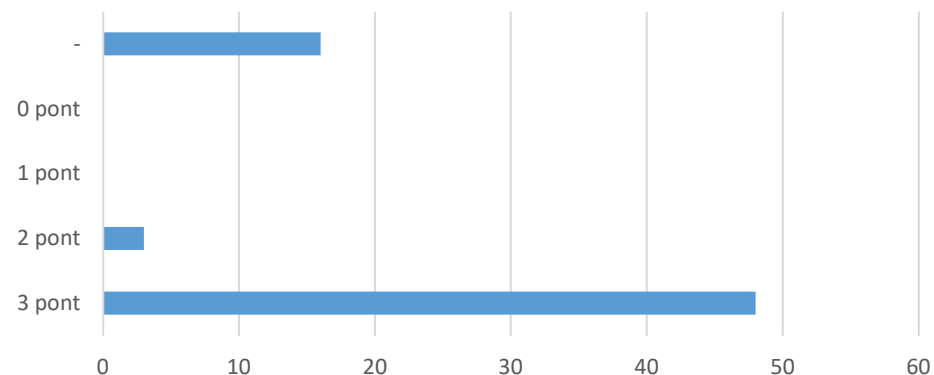
Összes pontszámok - 2020. március 10-ig

Igazságügyi szakértés, bevezető

Megírta: 51 fő

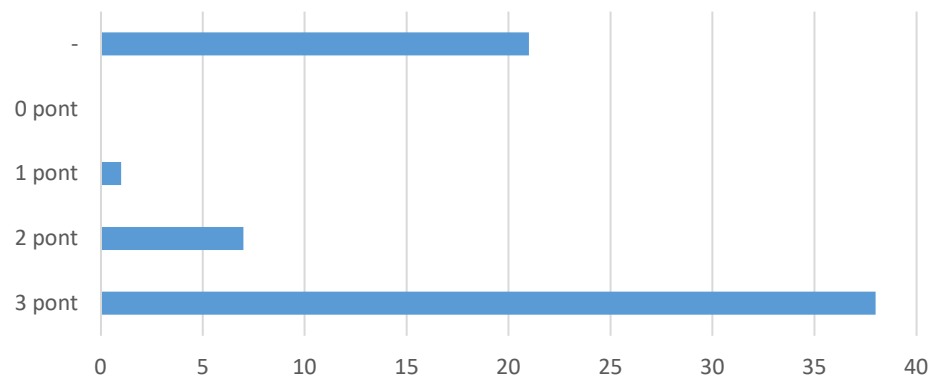
Átlag pontszám: 2,94

Kábítószerek I.

Megírta: 46 fő

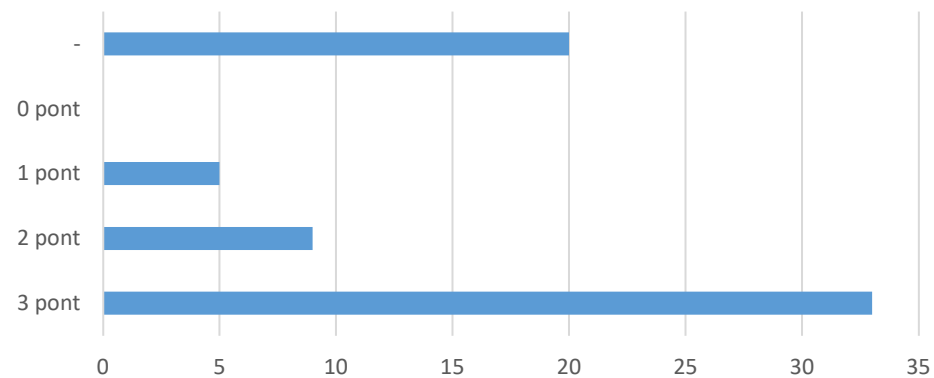
Átlag pontszám: 2,8

Kábítószerek II.

Megírta: 47 fő

Átlag pontszám: 2,6

Speciális vizsgálatok, feladatok

- Speciális vizsgálati módszerek
- Új anyagok szerkezetazonosítása
- Referenciaanyagok

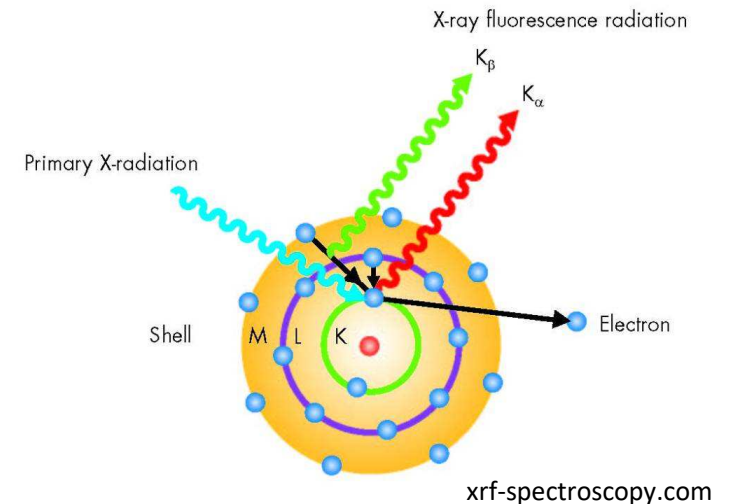
Speciális vizsgálati módszerek

- „Rutin módszerek”
  - Kvalitatív
    - GC-MS, FTIR (ATR), TLC, HPLC-UV
  - Kvantitatív
    - HPLC-UV
- Speciális módszerek
  - GC-IRD (ld. Kábítószeres II. előadás)
  - XRF
  - Nagyfelbontású tömegspektrometria (HPLC-MS)
  - NMR

XRF

Röntgen fluoreszcencia spektroszkópia

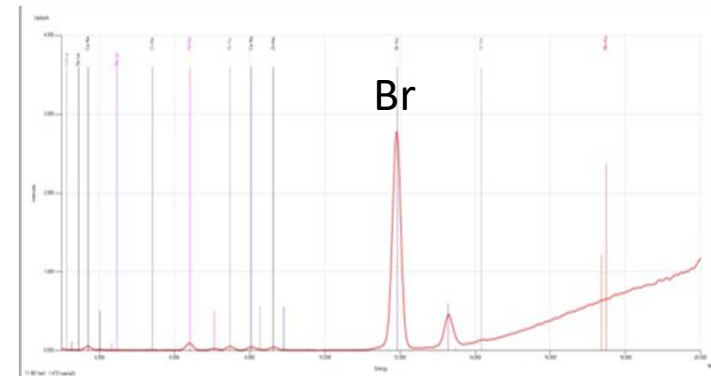
- Elve
  - Az elemek elektronszerkezetének megfelelő energiánál megjelenő vonalak
  - A vonalak intenzitása a mennyiséggel arányos, de a válaszfaktor mátrixfüggő
- Jellemzők
  - A vonal energiája jellemző az atomra, egy atomnak több vonala is lehet (K_{α} K_{β} L_{α} ...)
  - Mg-U elemekre hatékonyan alkalmazható
  - Anyag átlagos elemösszetételére jellemző spektrum
  - Kristályos anyagoknál diffrakciós (szellem)csúcsok jelenhetnek meg
  - Szükséges mintamennyiség $\sim 0,1$ g nagyságrend
  - Mérésidő néhány perc
  - Kimutatási határ $\sim 0,001\%$ nagyságrend (elemfüggő)

XRF

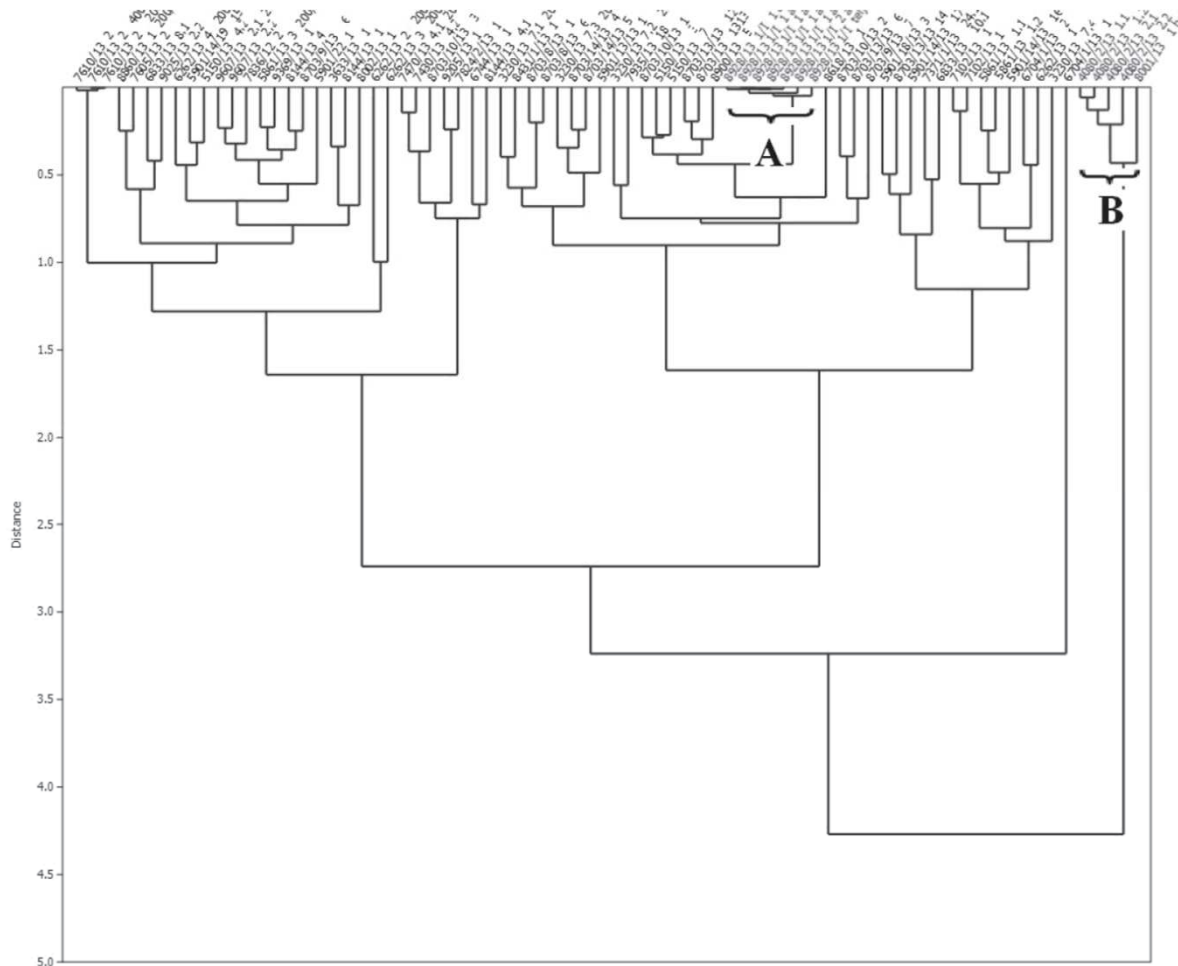
Röntgen fluoreszcencia spektroszkópia

- Alkalmazási lehetőségek
  - Szervetlen sóképző azonosítása (amin bázisok esetén)
    - HCl, HBr, H₂SO₄
    - infravörös spektrum devianciáinak értelmezése (pl. HCl/HBr kettős só)
  - Reagens-, katalizátormaradványok azonosítása
    - szintézisút valószínűsítése
    - összehasonlító vizsgálatok
  - Növényi kábítószerök összehasonlítása
    - szerves összetétel fajtajellegre utal
    - szervetlen ujjlenyomat
      - termesztési közeg (talaj)
      - tápoldat

XRF

Röntgen fluoreszcencia spektroszkópia

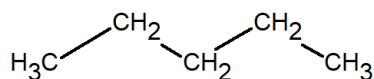

- Releváns elemek kiválasztása (K, Si, P, Cl, Fe, S, Mg, Mn, Ti, Cu, Zn, Sr, Br, Rb)
- Intenzitások sokváltozós matematikai értékelése
- A. valós anyagon belüli ismételhetség
- B. hasis minták csoportja

Nagyfelbontású tömegspektrometria (HRMS)

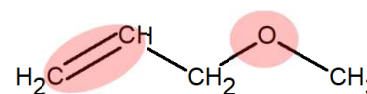
– Összegképlet számítása molekulaion pontos tömege alapján (~ „elemanalízis”)

- ^{12}C : 12.000000
- ^{16}O : 15.994915
- ^1H : 1.007825
- ^{14}N : 14.003074

Molecular Formula: C_5H_{12}
Nominal Mass: 72 Da

C_5	60,0000
H_{12}	12,0939
C_5H_{12}	72,0939

Molecular Formula: $\text{C}_4\text{H}_8\text{O}$
Nominal Mass: 72 Da

C_4	48,0000
H_8	8,0626
O	15,9949
$\text{C}_4\text{H}_8\text{O}$	72,0575

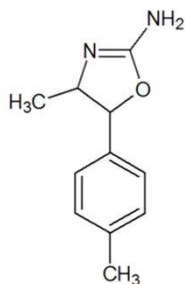
Nagyfelbontású tömegspektrometria (HRMS)

– Összegképlet számítása molekulaion pontos tömege alapján (~ „elemanalízis”)

- ^{12}C : 12.000000 ^1H : 1.007825
- ^{16}O : 15.994915 ^{14}N : 14.003074

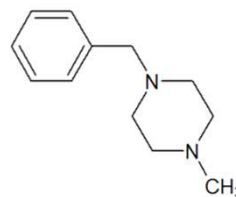
Elméleti példák

Search for mass:		190,1105			
	MF	Unsat.	Monoisotopic mass	diff.	
1	C11H14N2O	6	190,1106	0,0001	
2	C6H14N4O3	2	190,1066	-0,0039	
3	C2H10N10O	3	190,1039	-0,0066	
4	C5H14N6O2	2	190,1178	0,0073	
5	C9H18O4	1	190,1205	0,0100	

Nominal Mass = 190 Da
Molecular Formula = C11H14N2O
Monoisotopic Mass = 190.110613 Da

Search for mass:		190,1470			
	MF	Unsat.	Monoisotopic mass	diff.	
1	C12H18N2	5	190,1470	0,0000	
2	C7H18N4O2	1	190,1430	-0,0040	
3	C3H14N10	2	190,1403	-0,0067	
4	C6H18N6O	1	190,1542	0,0072	
5	C10H22O3	0	190,1569	0,0099	

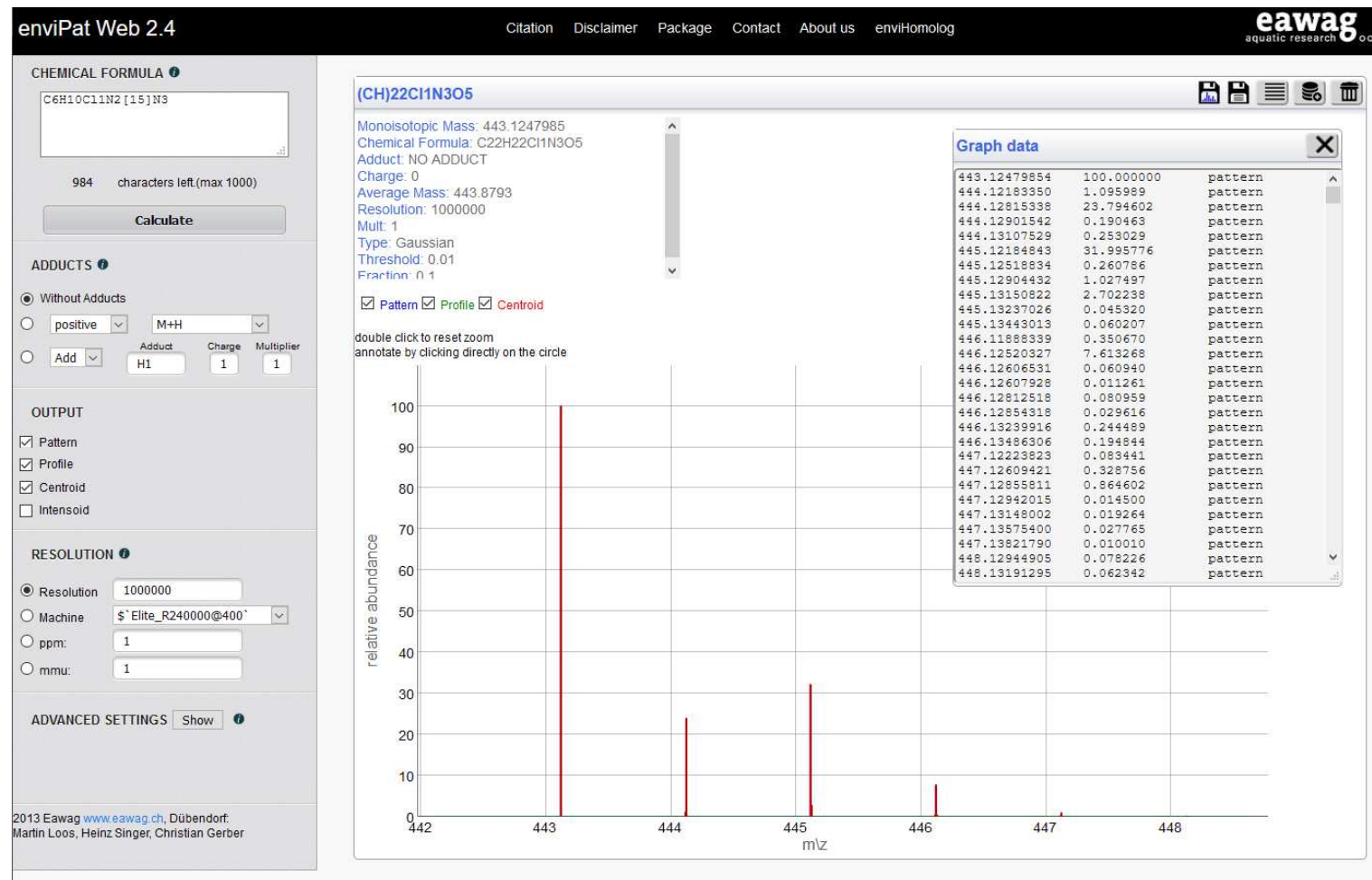

Nominal Mass = 190 Da
Molecular Formula = C12H18N2
Monoisotopic Mass = 190.146999 Da

Nagyfelbontású tömegspektrometria (HRMS)

Összegképlet keresés: Pontos tömeg + Izotópeloszlás

Műszerszoftver, Internetes adatbázisok/kalkulátorok

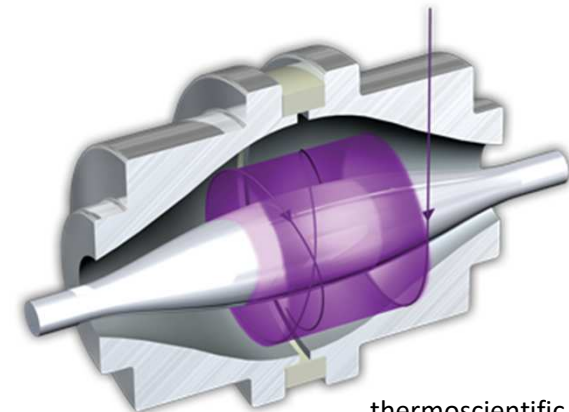
Nagyfelbontású tömegspektrometria (HRMS)

Leggyakoribb alkalmazás – (U)HPLC-MS

- LC-TOF / qTOF
  - Repülésidő tömegspektrométer
  - qTOF: tandem (kvadrupól+repülésidő), pontos tömeg a leányionokra is!
- LC-Orbitrap
  - Speciális ioncsapda
  - Q-Exactive: tandem kialakítás
- Lehetőségek
  - Ionforrás (ESI, APCI)
  - Adatgyűjtési módok

bruker.com

thermoscientific.com

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

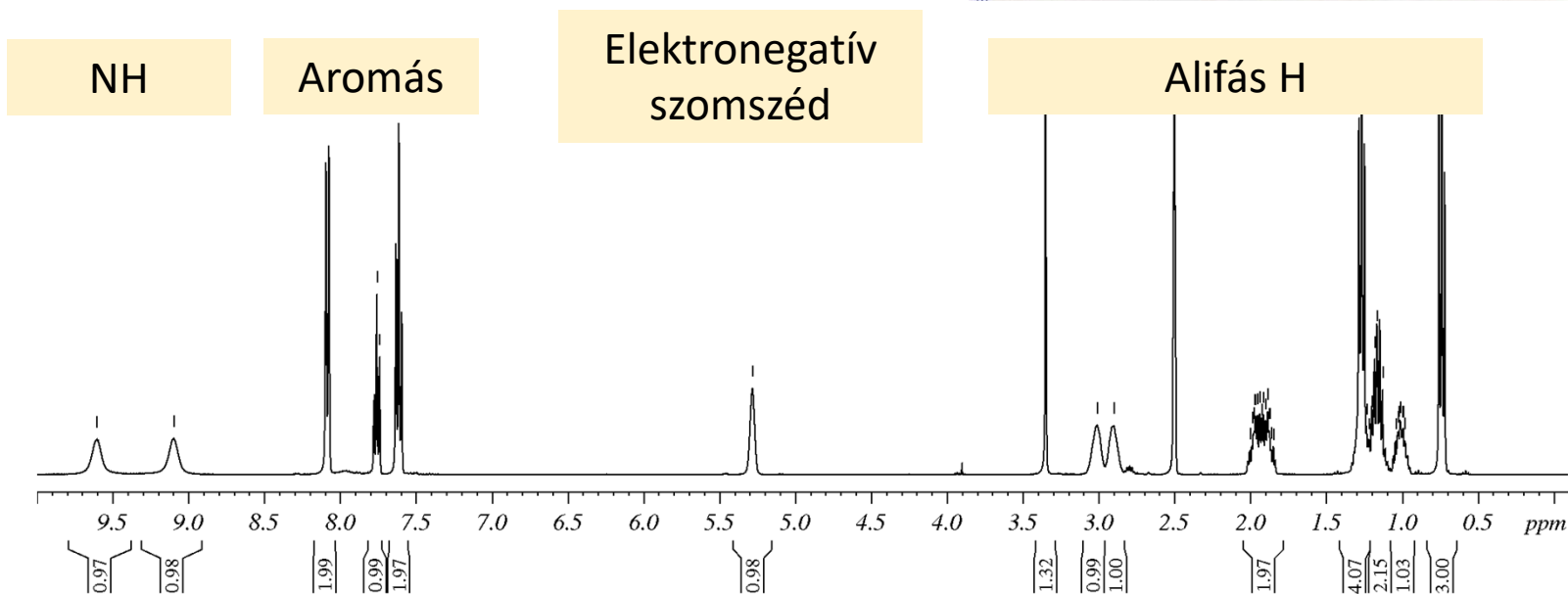
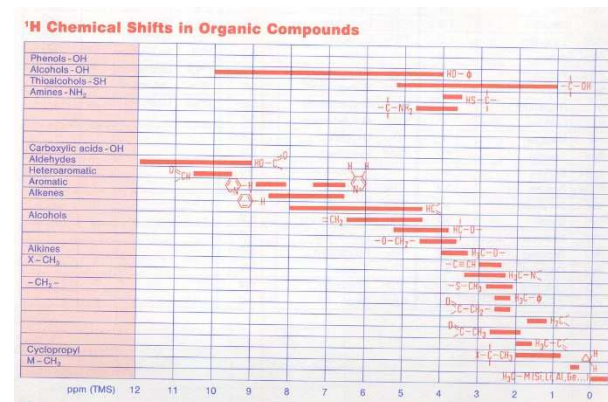
- Elve
  - Nagy mágneses térben az NMR aktív atommagokban kialakuló energiaszintek és az azok közötti átmenet energiája a mag kémiai környezetétől függ
  - Kölcsönhatásban (csatolás) lévő magok száma => jel felhasadás szerkezete
  - Mag körüli elektronsűrűség => energiaszintek közötti különbség (kémiai eltolódás)
- Jellemzők
  - Főbb NMR aktív magok: ^1H , ^{13}C , ^{15}N , ^{19}F , ^{31}P
  - ^1H jelintenzitás a proton számával/mennyiségével arányos
  - 2D vizsgálati mérési módszerek az atomok „kapcsolatainak” felderítésére
  - A mágneses tér meghatározza a felbontást, érzékenységet (mérésidőt) (60MHz<300MHz<400MHz<500MHz)
  - Az érzékenység hűtött mérőfejjel növelhető
  - Mintaigény 1-10 mg
  - Mérésidő (^1H) 1-2 perc; 2D – akár több óra is lehet
  - deuterált oldószer szükséges
  - Oldószerrel kémiai kölcsönhatás lehet (protoncsere, kémiai egyensúly eltolás)

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

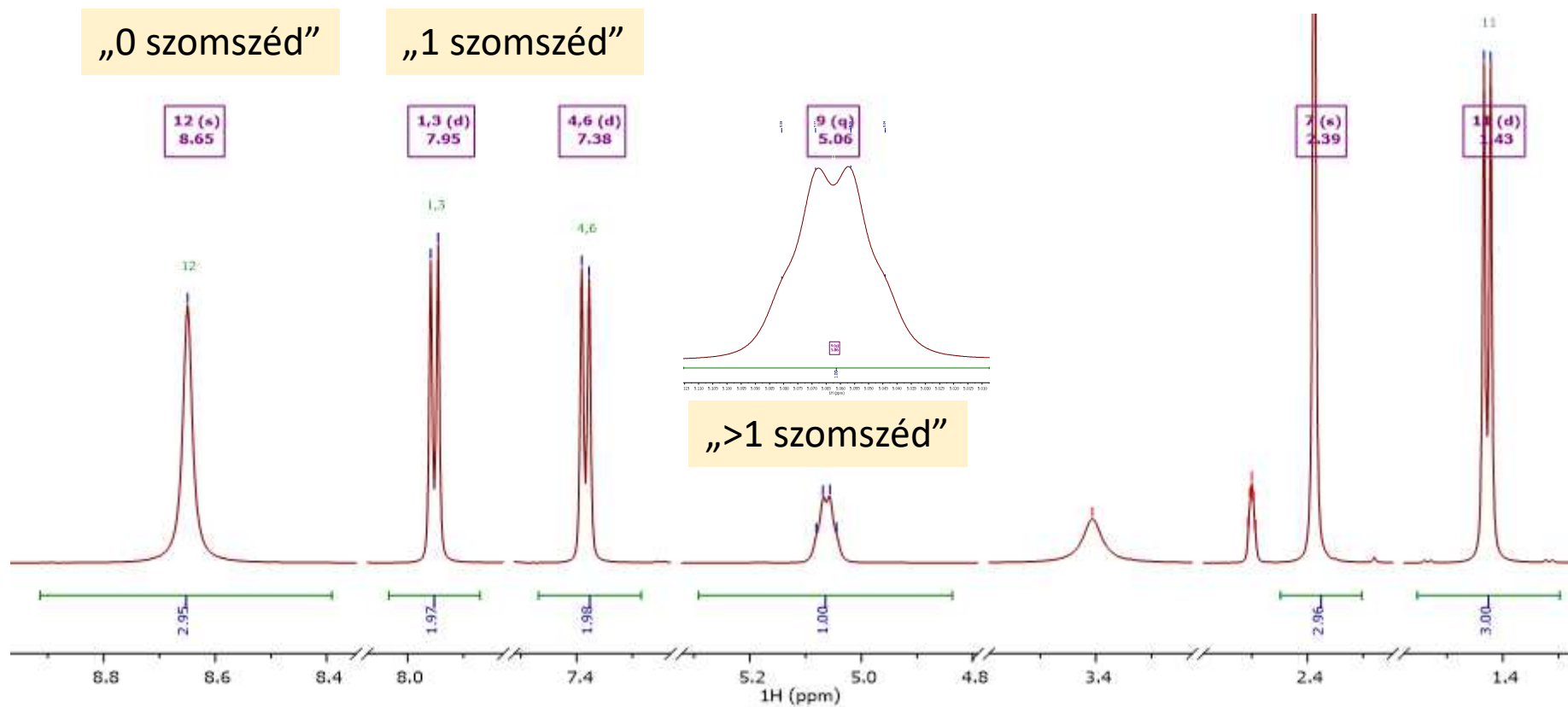
- ^1H – kémiai eltolódások
  - Magok kémiai környezete

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

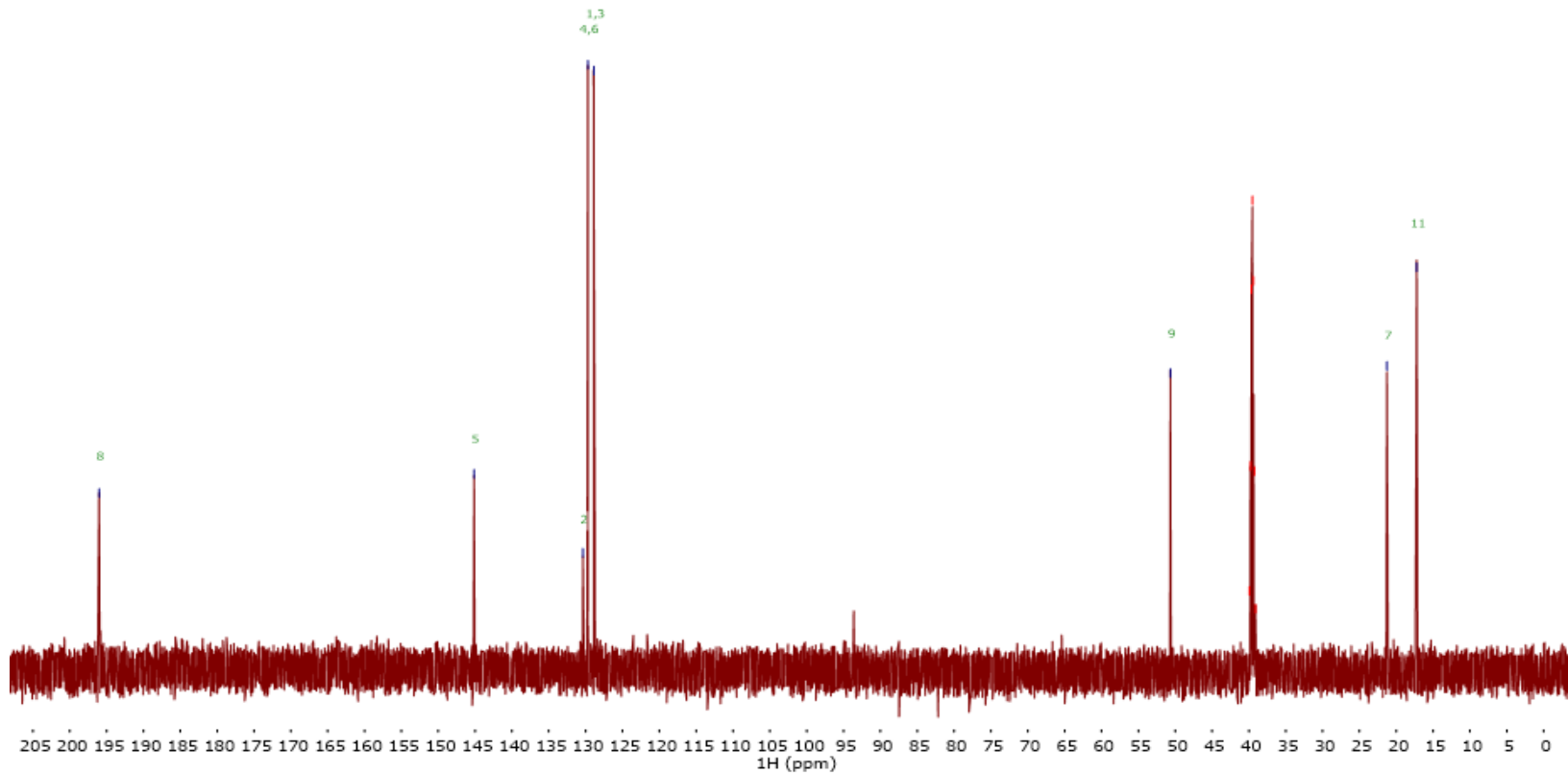
- ^1H – jelfelhasadás
  - Magok csatoló szomszédjai

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

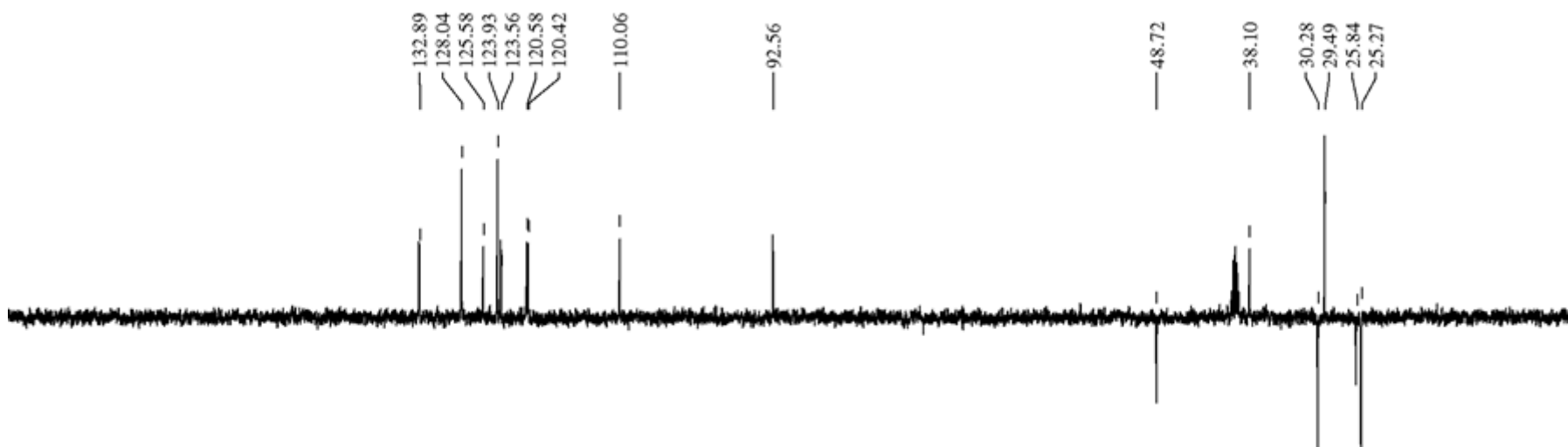
- ^{13}C – kémiai eltolódások
  - Magok kémiai környezete (szénváz)

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

- 135 DEPT – kémiai eltolódások
  - Kapcsolódó hidrogének száma (~ szénatom rendűsége)

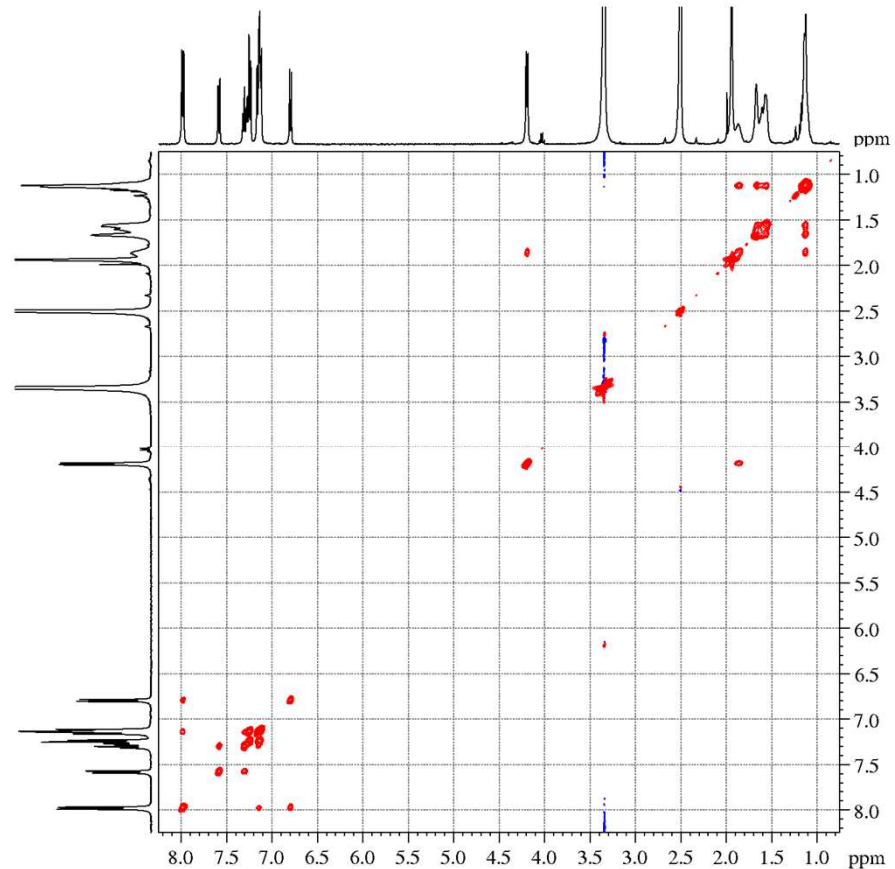
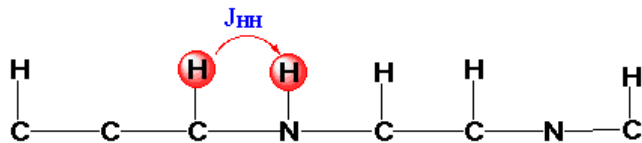

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

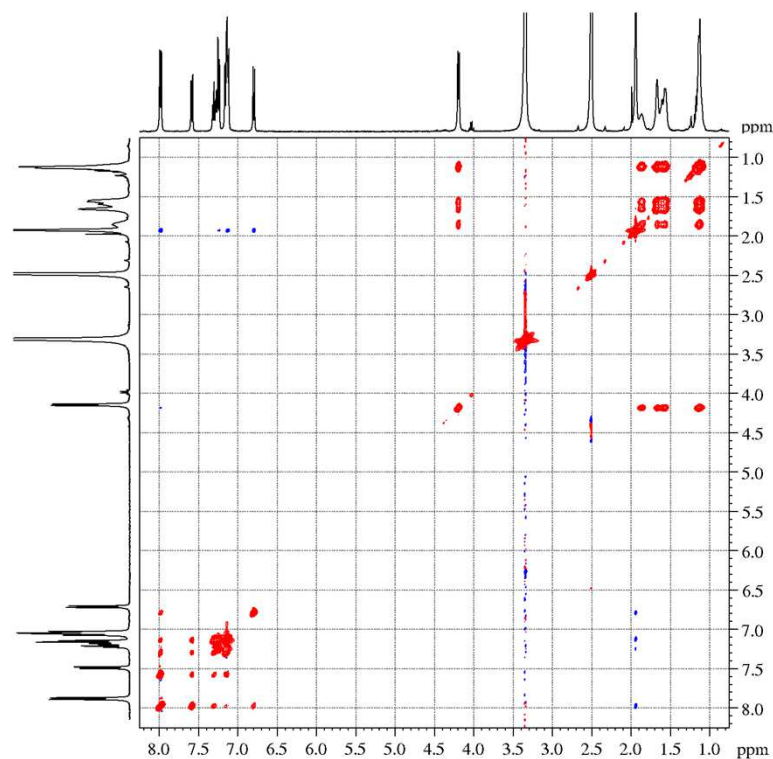
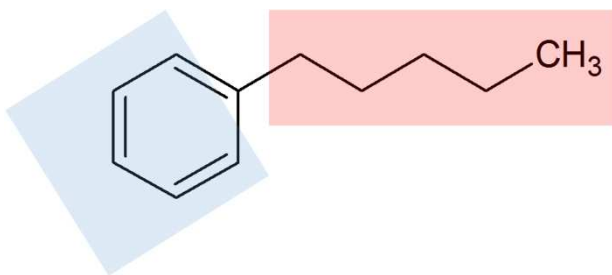
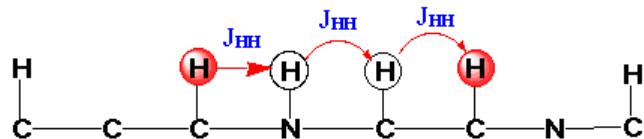
- 2D – ^1H - ^1H - COSY
  - Egymással csatoló hidrogének azonosítása

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

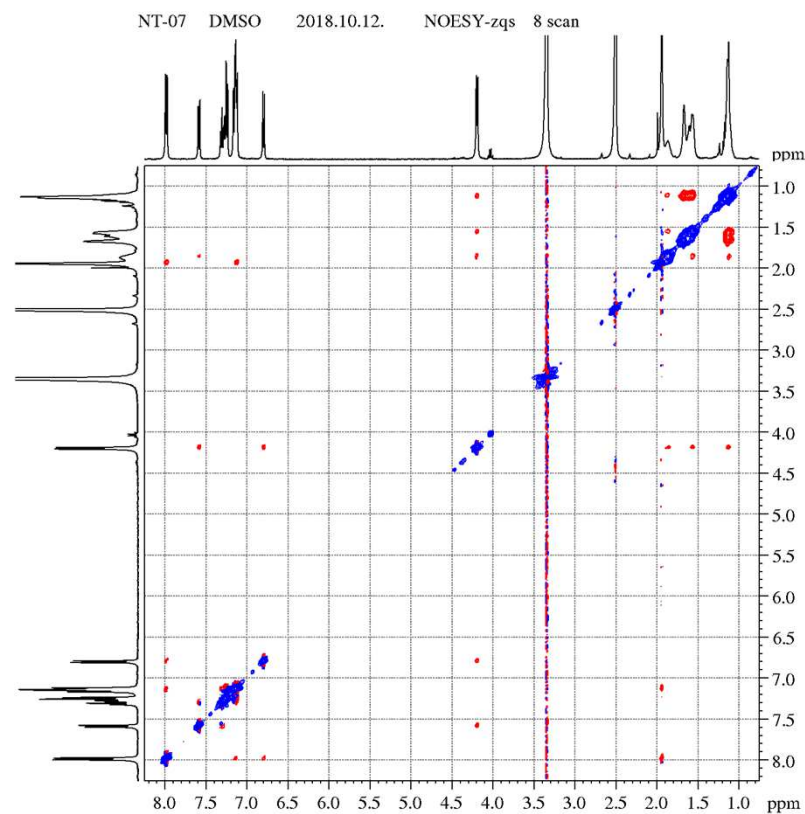
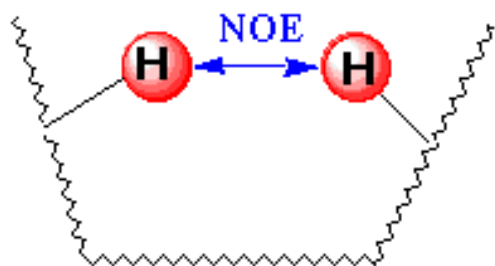
- 2D – ^1H - ^1H - TOCSY
  - Többszörös láncolaton keresztül csatoló hidrogének azonosítása

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

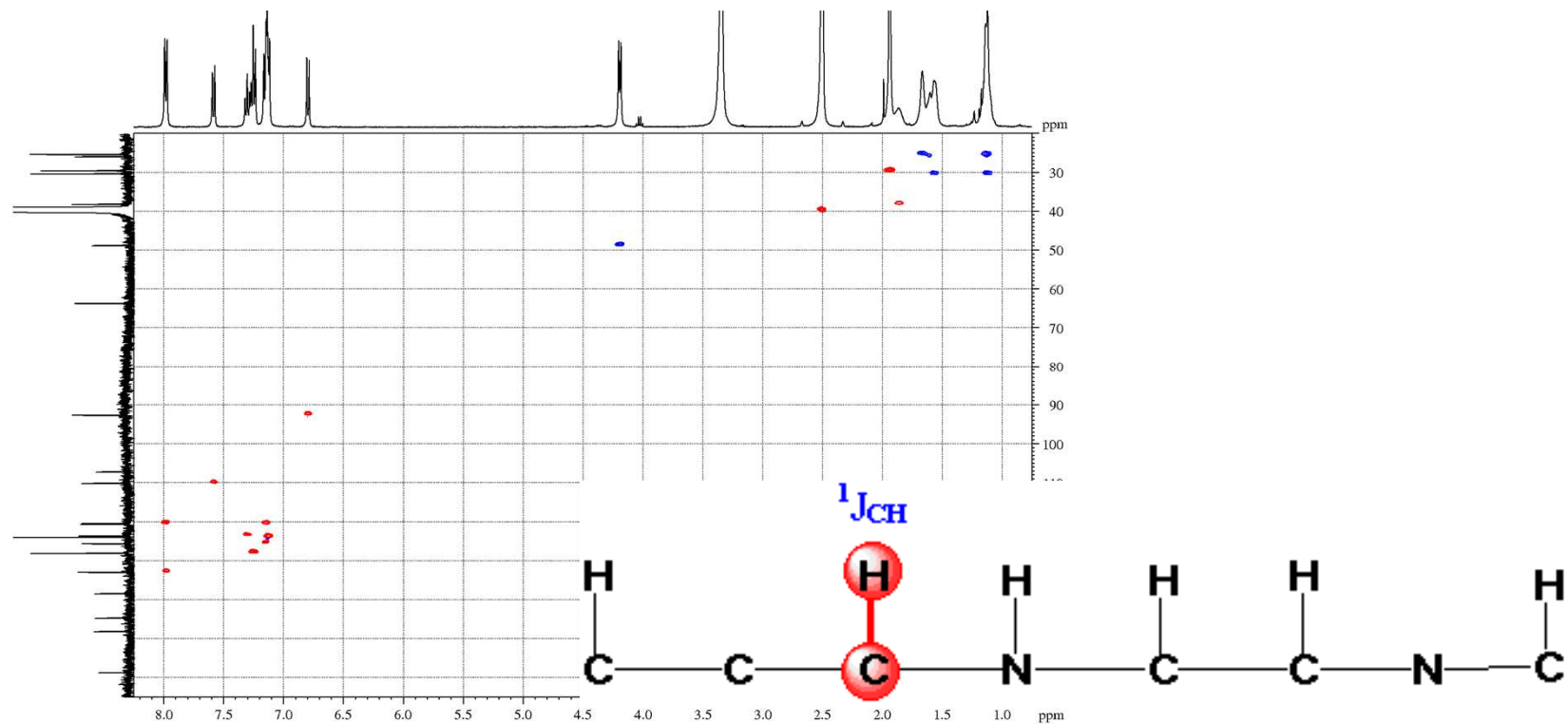
- 2D – ^1H - ^1H - NOESY
  - Térben közel elhelyezkedő hidrogének azonosítása

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

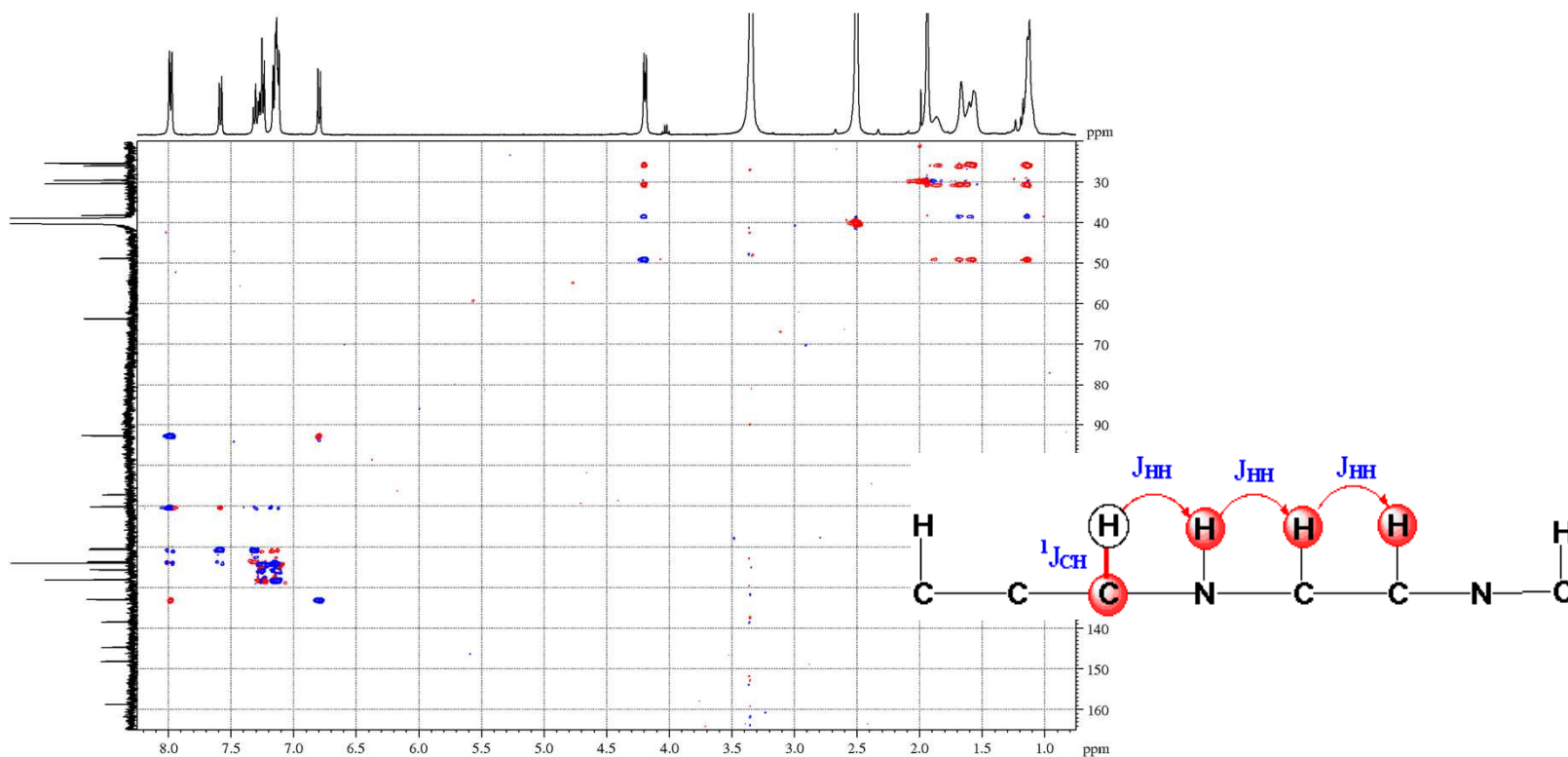
- 2D – ^1H - ^{13}C - HSQC
  - Adott szén-hidrogén kapcsolatok (kötés) azonosítása

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

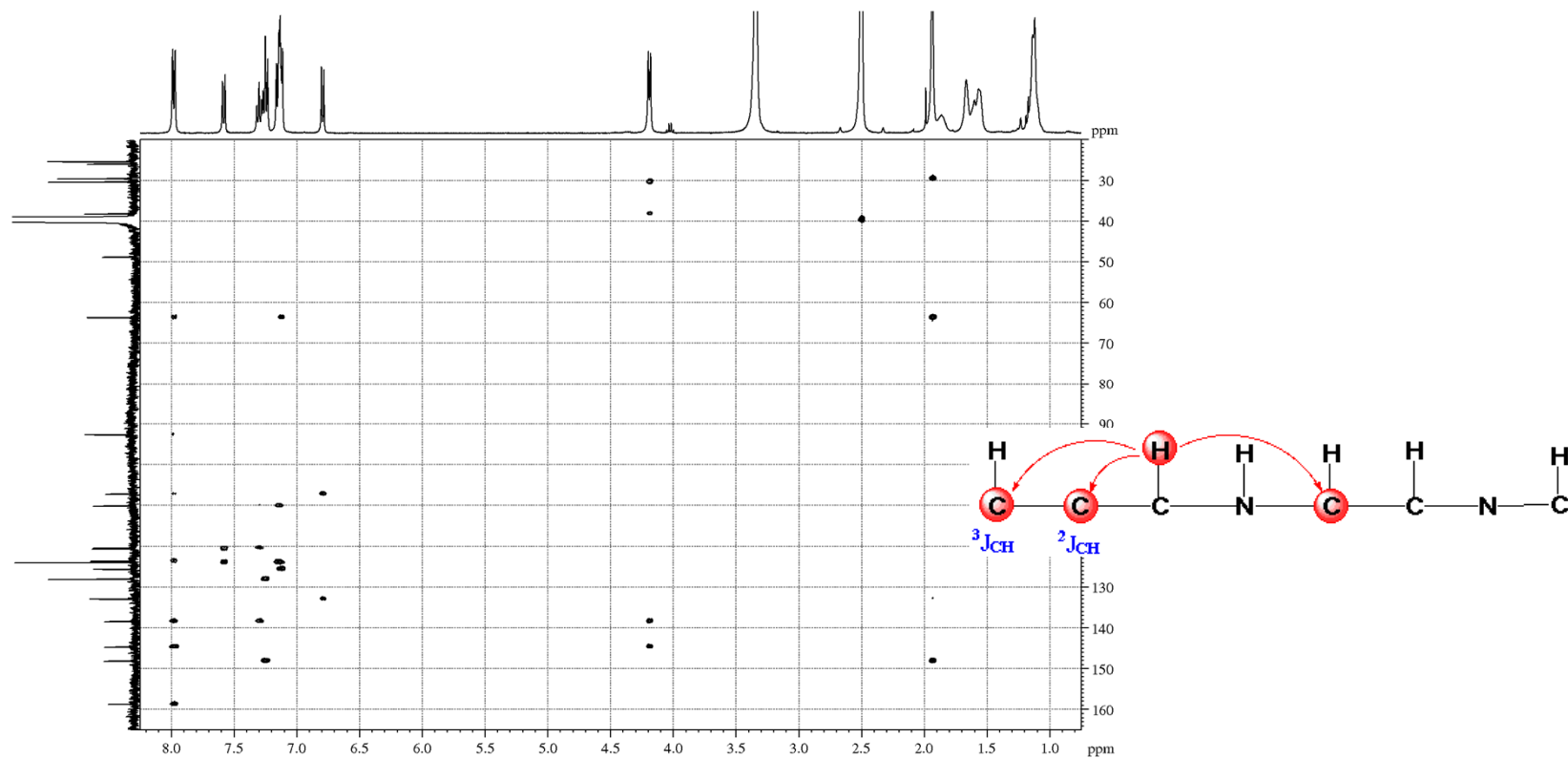
- 2D – ^1H - ^{13}C – HSQC-TOCSY
  - Adott szénhez többszörös láncolaton keresztül csatoló hidrogének azonosítása

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

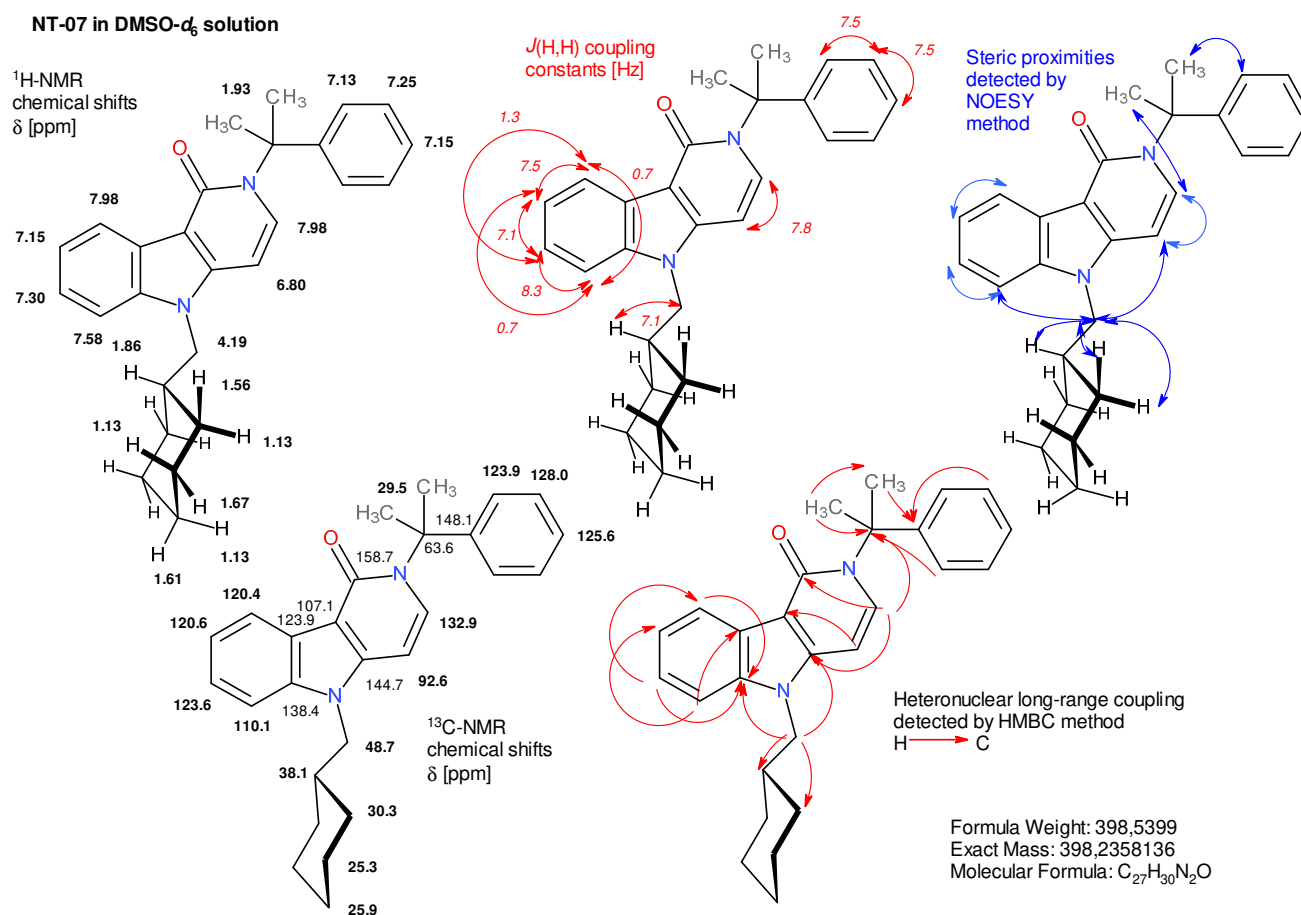
- 2D – ^1H - ^{13}C – HMBC
  - Adott hidrogénnel „néhány” kötésen keresztül csatoló szénatomok azonosítása

NMR

Mágneses magrezonancia spektroszkópia

- Szerkezetazonosítás értékelése/eredménye

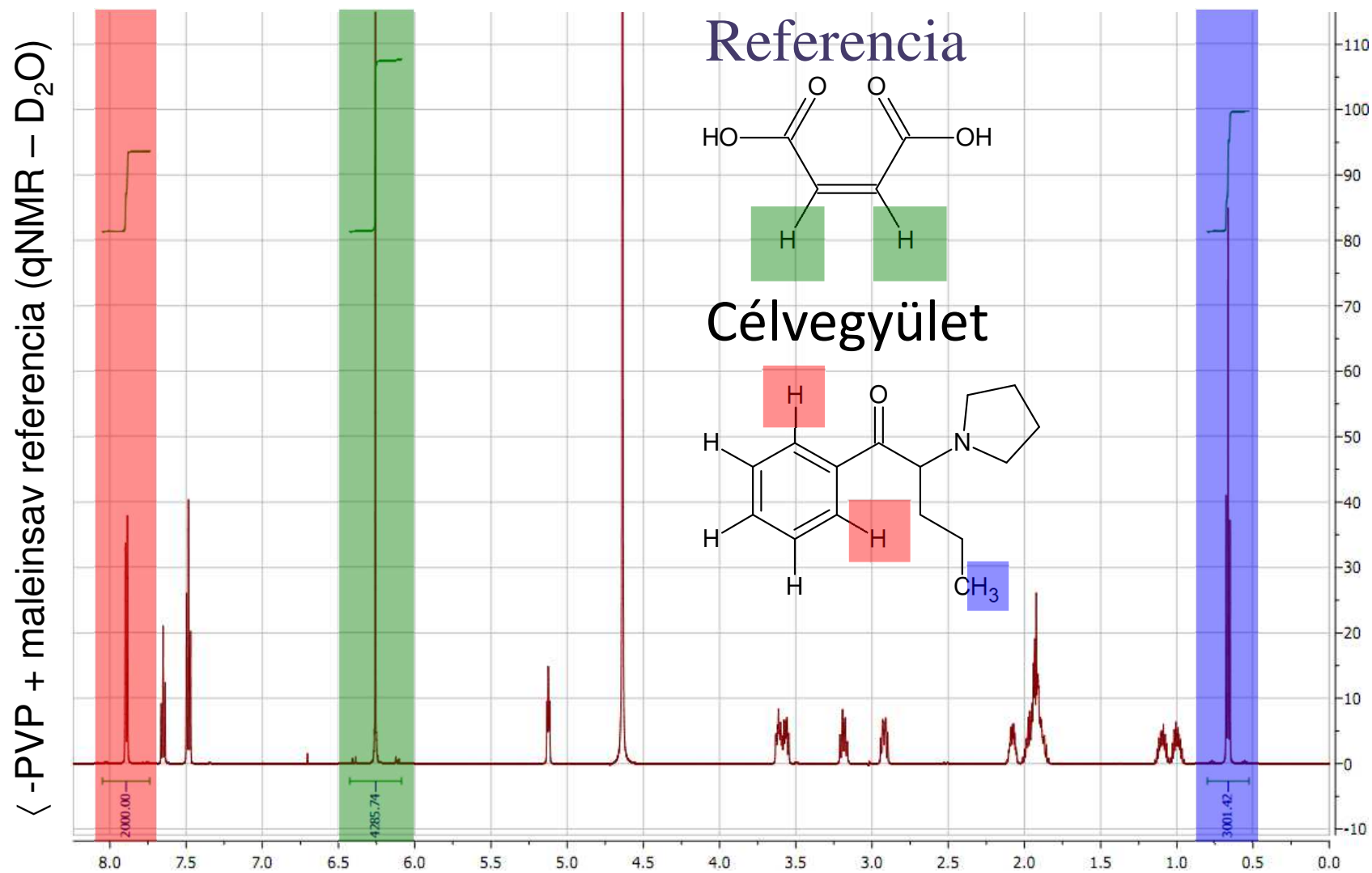

Kvantitatív ^1H NMR vizsgálatok

- A protonjel intenzitása arányos
  - a molekulában lévő protonok számával
  - a molekula mennyiségével a vizsgálati mintában
- A célvegyülettől eltérő referenciaanyag
  - Hasonló kémiai környezetben lévő
  - Eltérő kémiai eltolódású proton
- Mennyiség meghatározása
  - Ismert mennyiségű referenciaanyag és minta
  - A minta koncentrációja számolható
    - a bemért mennyiségek aránya és
    - a protonok száma alapján

Kvantitatív ^1H NMR vizsgálat

Új anyagok szerkezetazonosítása

- „Klasszikus” szerves molekula azonosítási feladat
  - Hatóanyag/komponens izolálása
    - Extrakció, kromatográfia
  - Szerkezet azonosítása/igazolása
    - HR-MS – pontos tömegből összegképlet
    - GC-MS – tömegspektrum értelmezése
móltömeg ellenőrzése származékképzéssel
    - IR – funkciós csoportra jellemző sávok
    - NMR (H, C, 2D) – váz szerkezete, funkcióscsoportok helyzete,
teljes szerkezet felderítése

Szerkezetazonosítás - példa

EGY NEM SZOKVÁNYOS DESIGNER DROG MINTA ANALITIKAI VIZSGÁLATA

Boros Dávid^a, Boros Sándor^a, Dobos Adrienn^b,
dr. Nagy Tibor Zsigmond^a, Hollóné dr. Sitkei Eszter^a
dr. Papp Attila Ákos^a

Nemzeti Szakértői és Kutató Központ

^a Kábítószervizsgáló Szakértői Intézet

^b Toxikológiai Szakértői Intézet

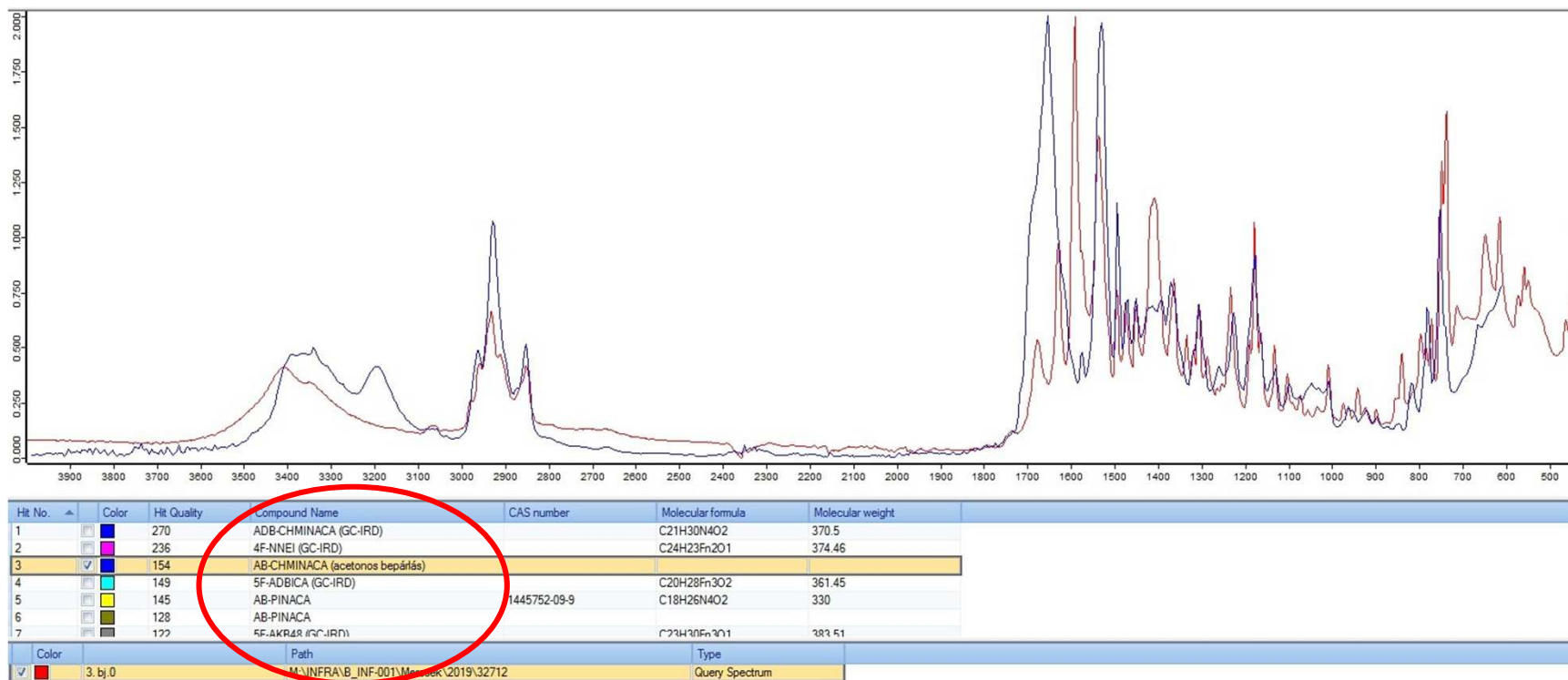
51. Kromatográfias Továbbképző Tanfolyam
2020. január 27-29., Szeged

A lefoglalt bűnjel

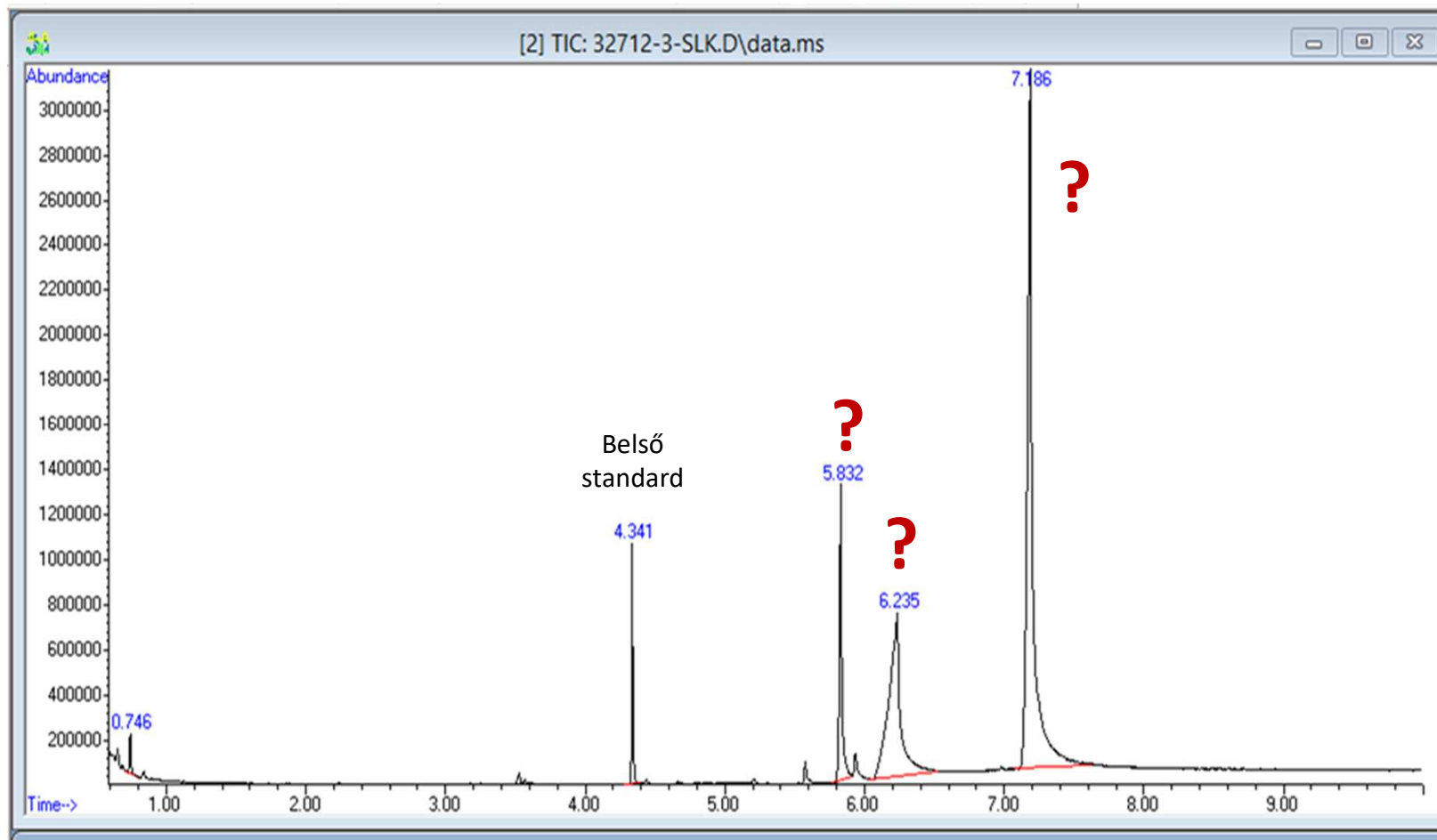
- fehér színű por, ~ 1 gramm nettó tömeg
- felirat alapján MDMB-CHMINACA hatóanyag - biztos?
- első analitikai vizsgálatok:
  - Marquis cseppreakció - nem volt színváltozás
  - FTIR-ATR, GC-MS

FTIR-ATR vizsgálat eredménye

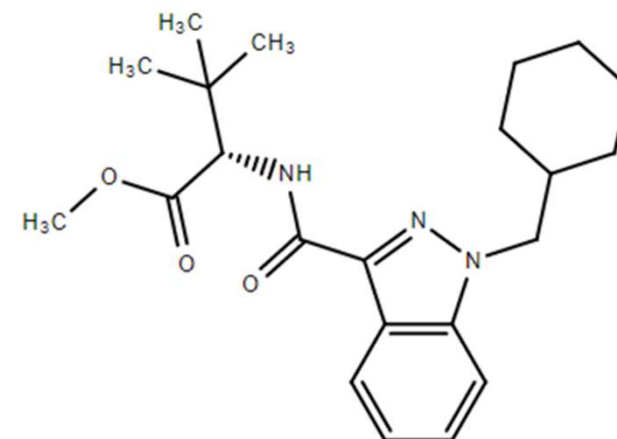
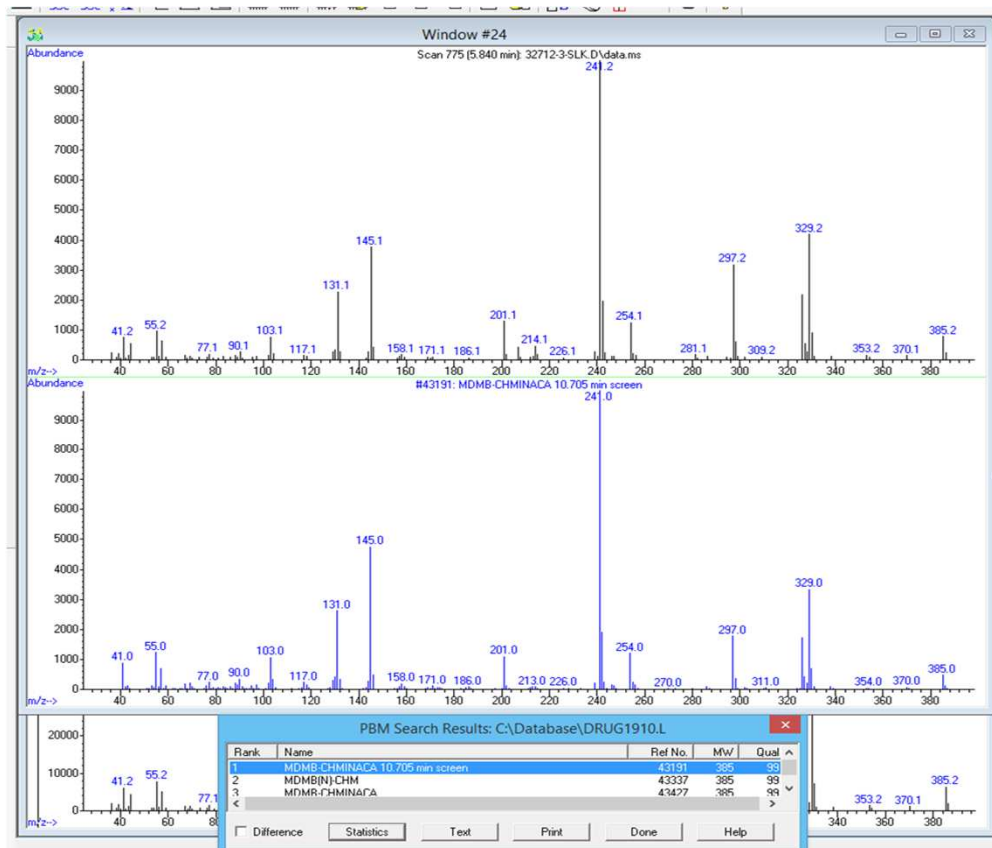

- Spektrumkönyvtárban nem volt egyezés
- Szintetikus kannabinoid vegyületekhez hasonló spektrum

GC-MS vizsgálat eredménye

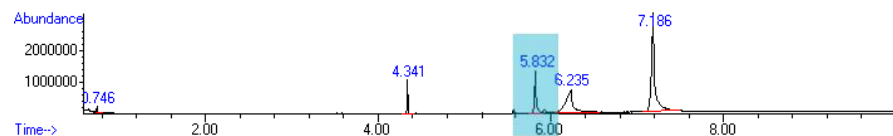

GC-MS ($t_R=5,8$ perc)

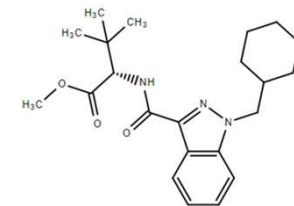
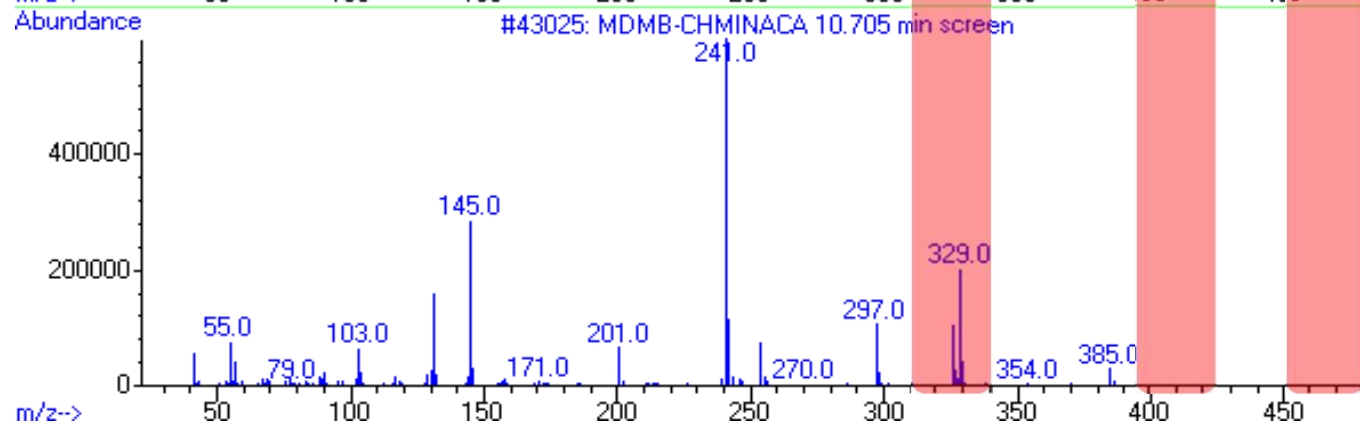
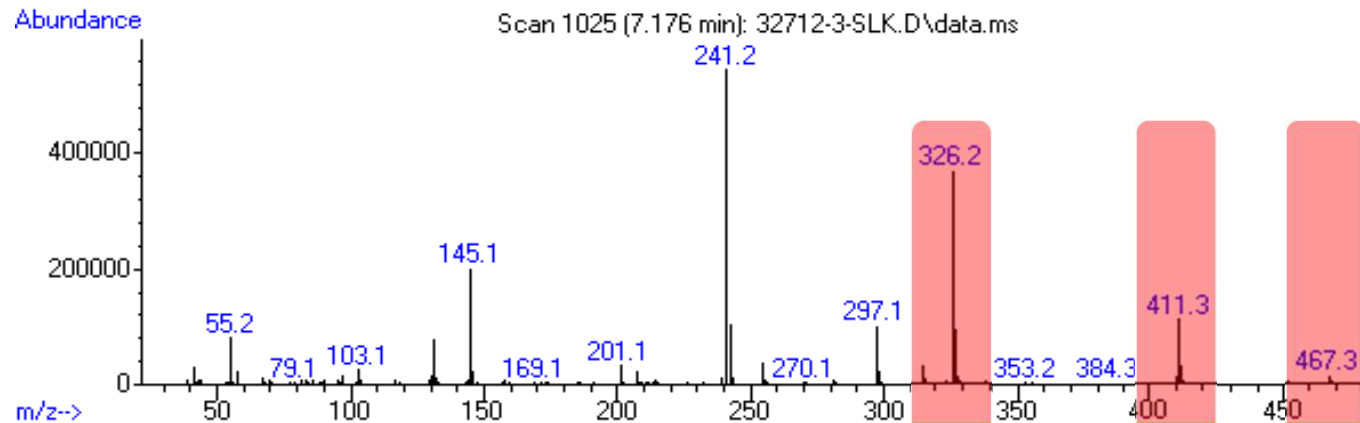

MDMB-CHMINACA

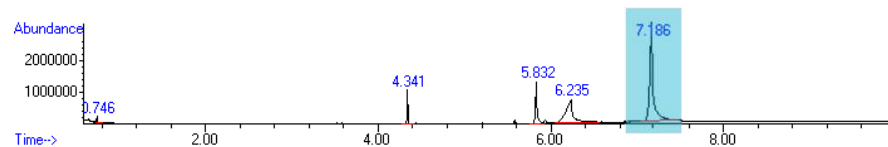
- A felirat nem hazudott (!?)
- Szintetikus kannabinoid
- Jogi besorolás:
„új pszichoaktív anyag”
- Magyarországon első lefoglalás

GC-MS ($t_R=7,2$ perc)

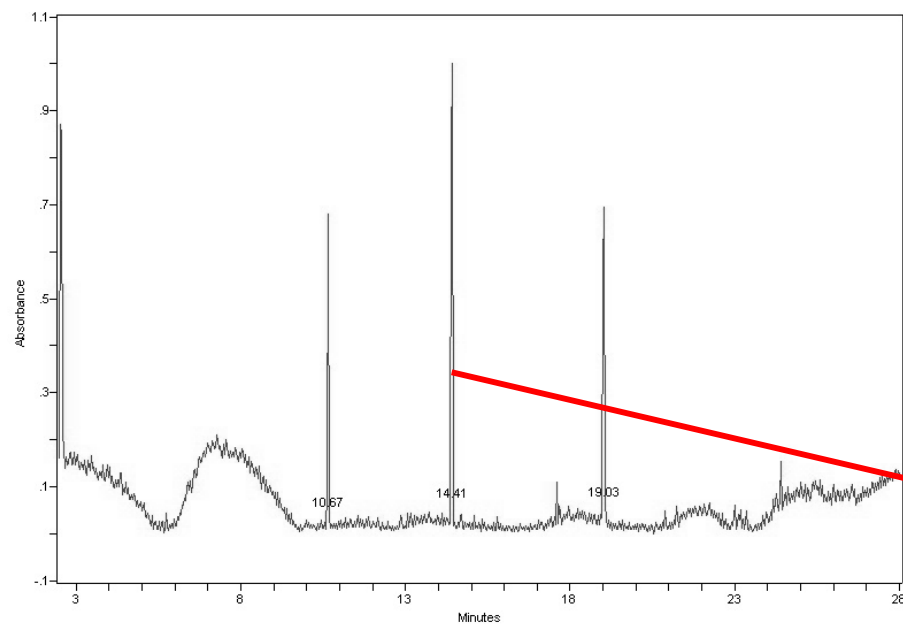

MDMA-CHMINACA
könyvtári spektruma

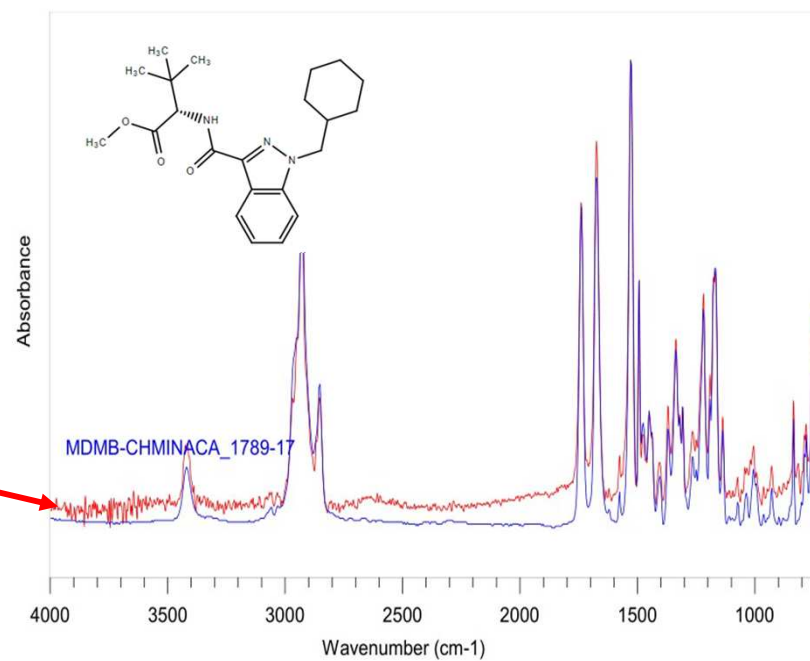

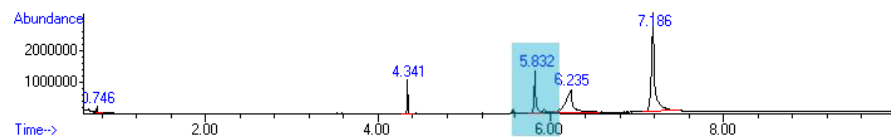
GC-IRD

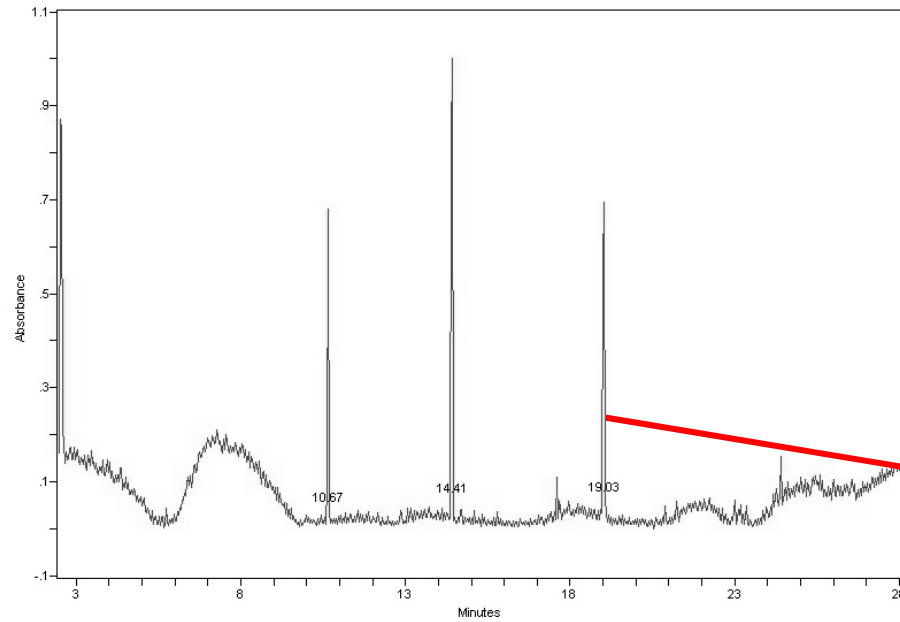
GC

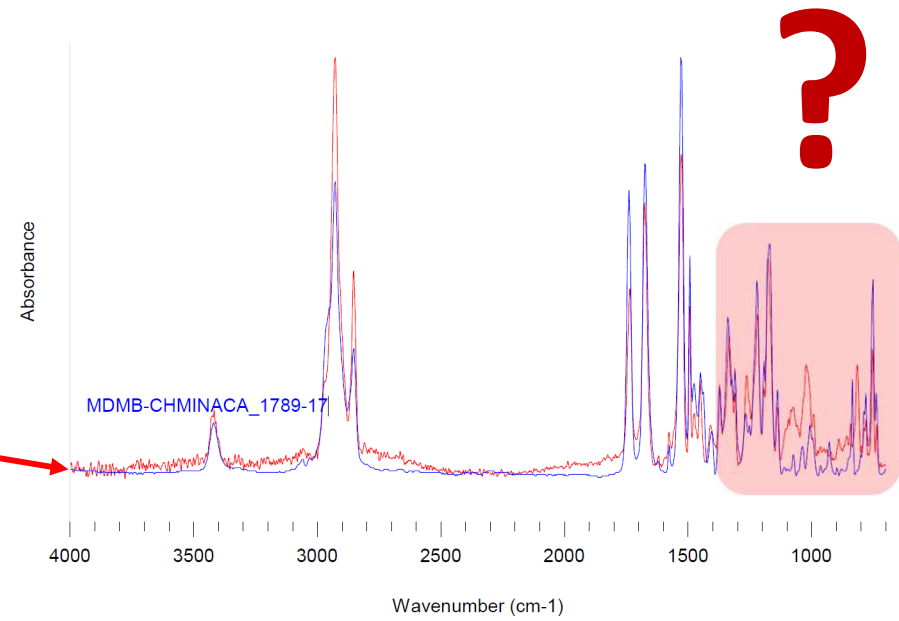
IR

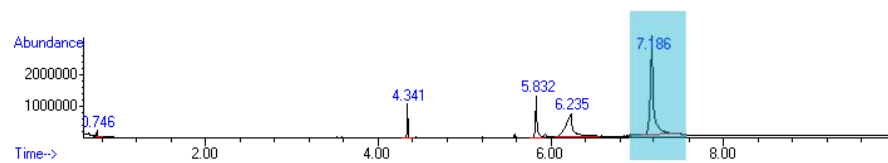
GC-IRD

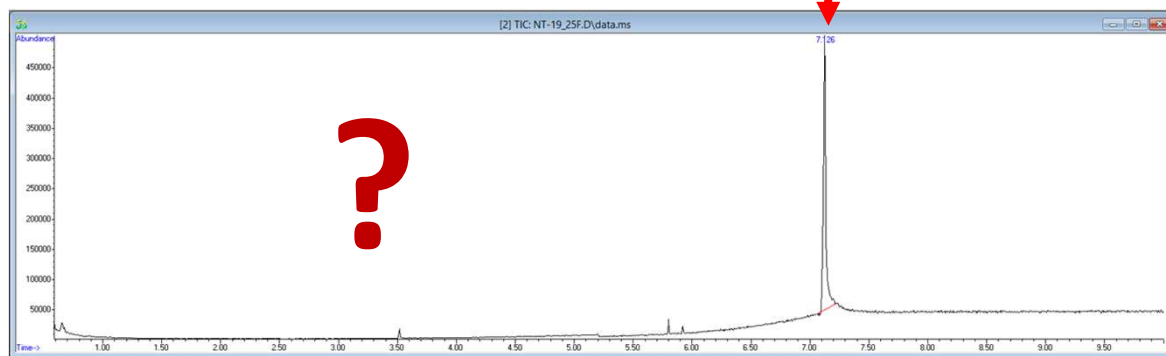
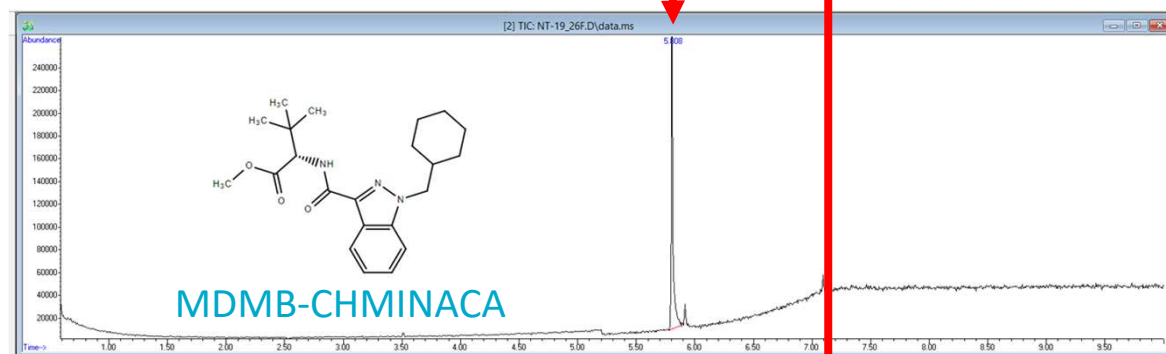
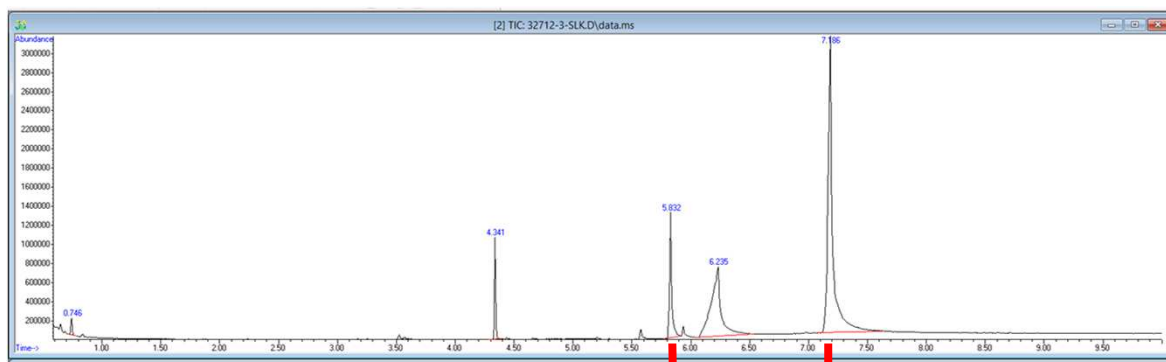
GC

IR

Preparatív elválasztás

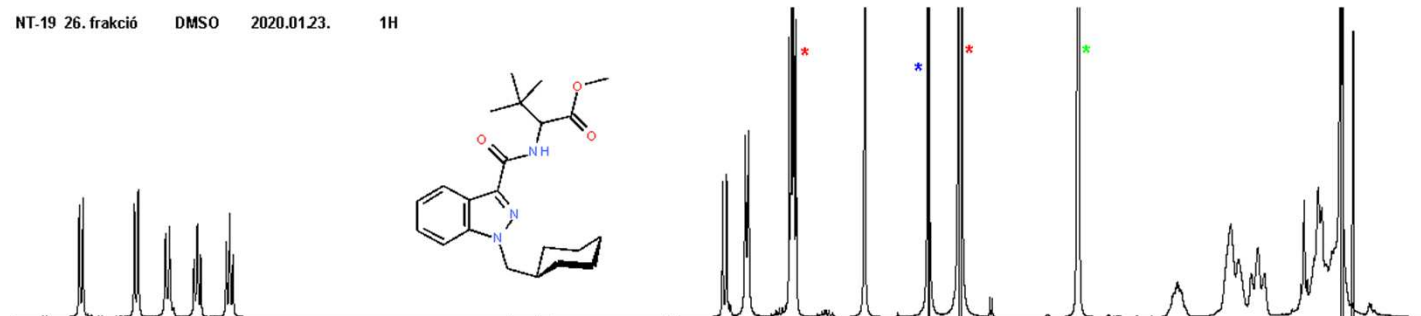

$t_R = 5,8$ perc

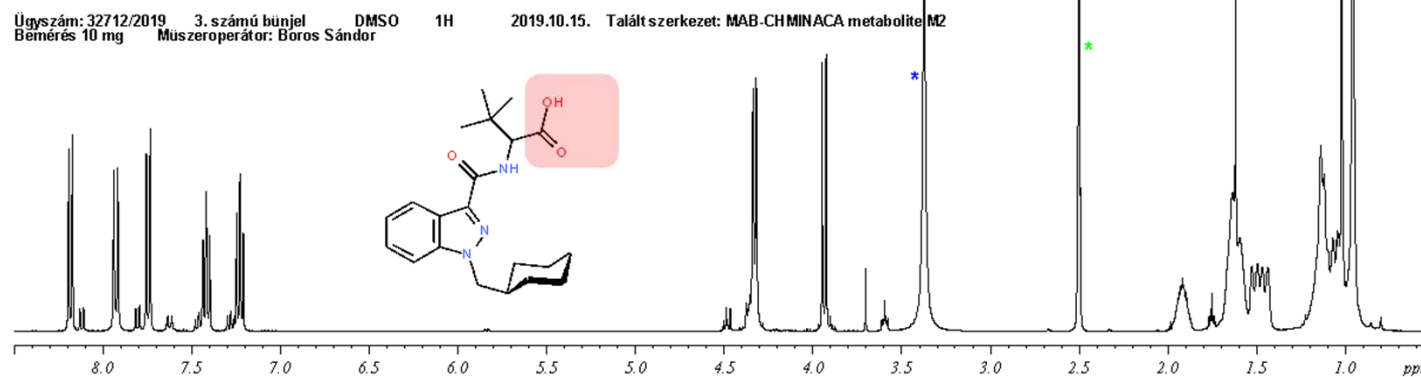
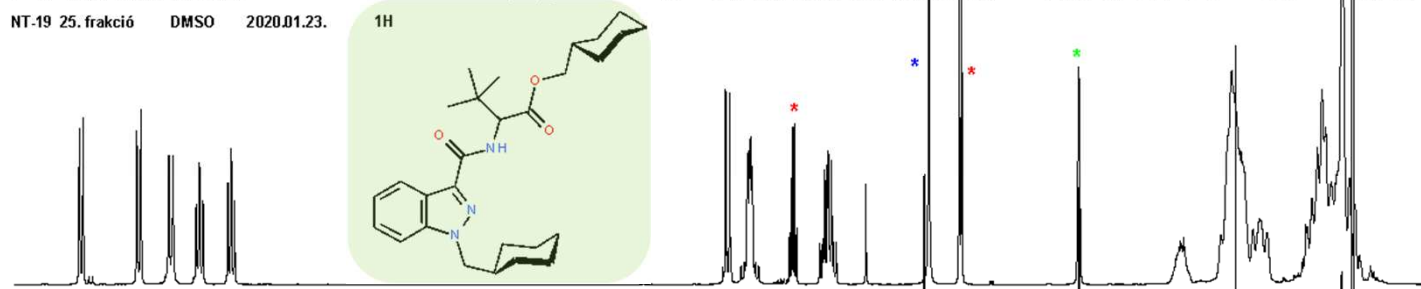
$t_R = 7,1$ perc

NMR

$t_R=5,8$ perc

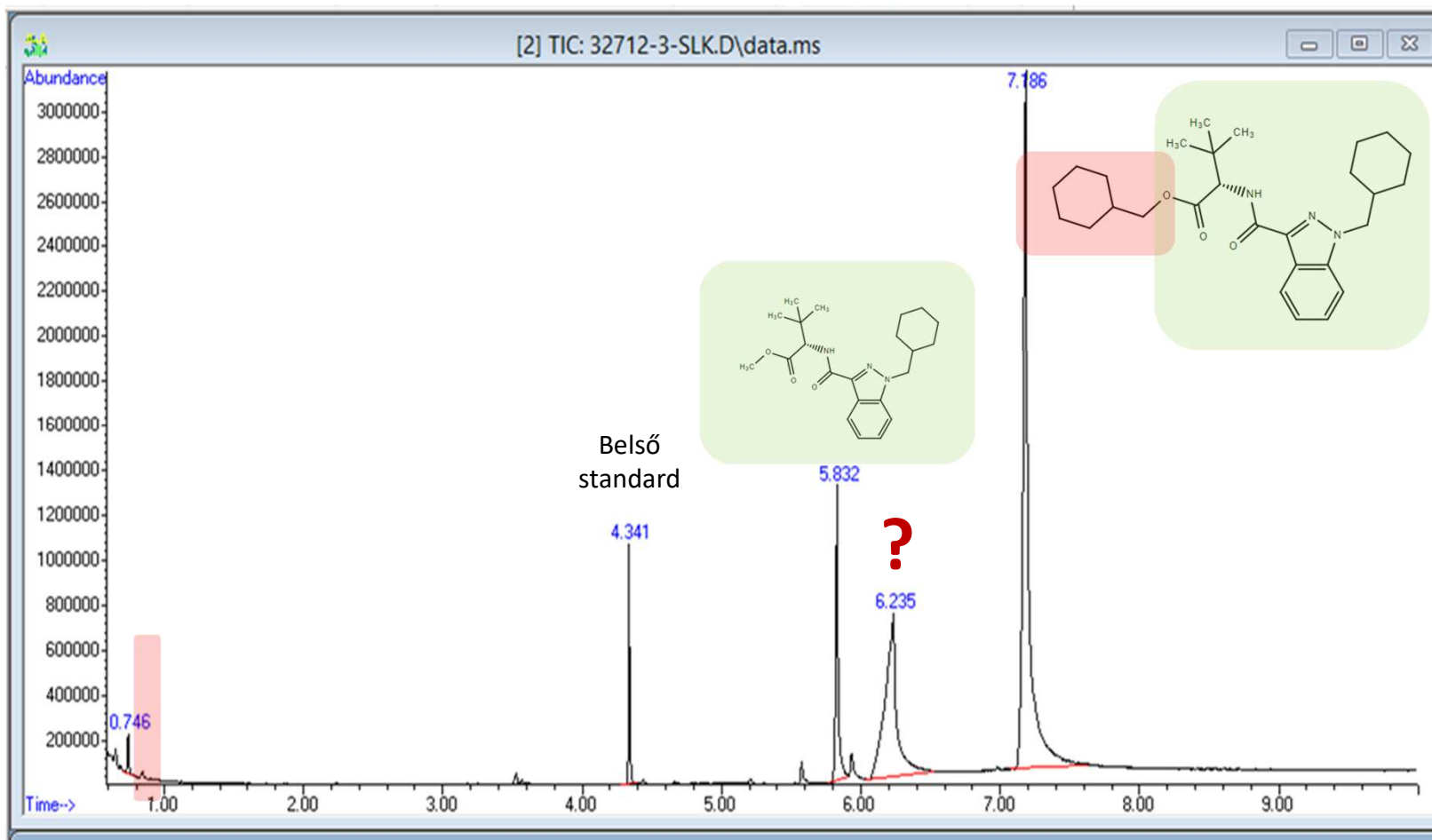

$t_R=7,1$ perc

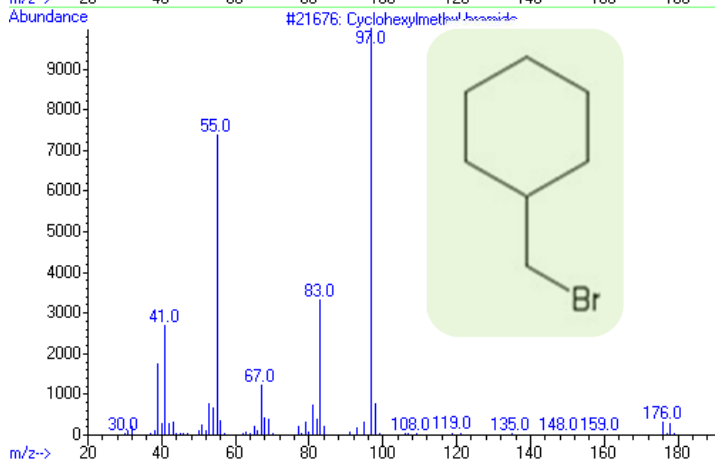
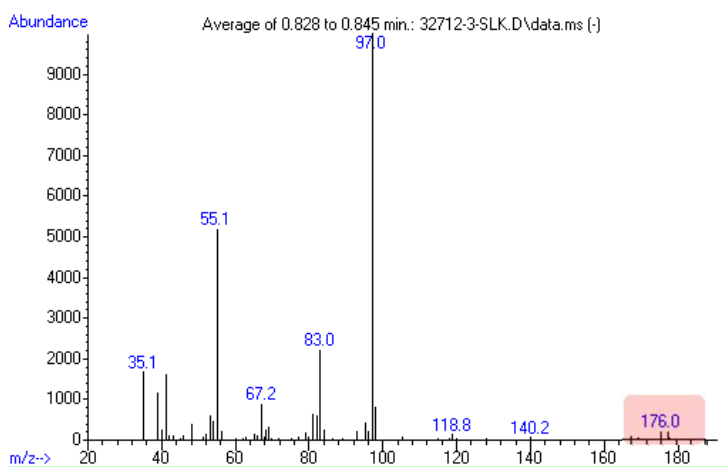

Eredeti anyag,
elválasztás nélkül

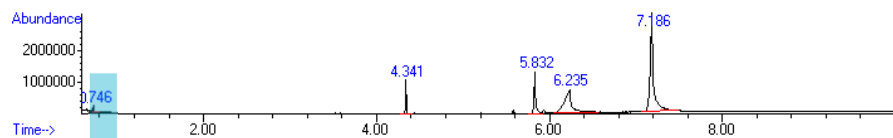
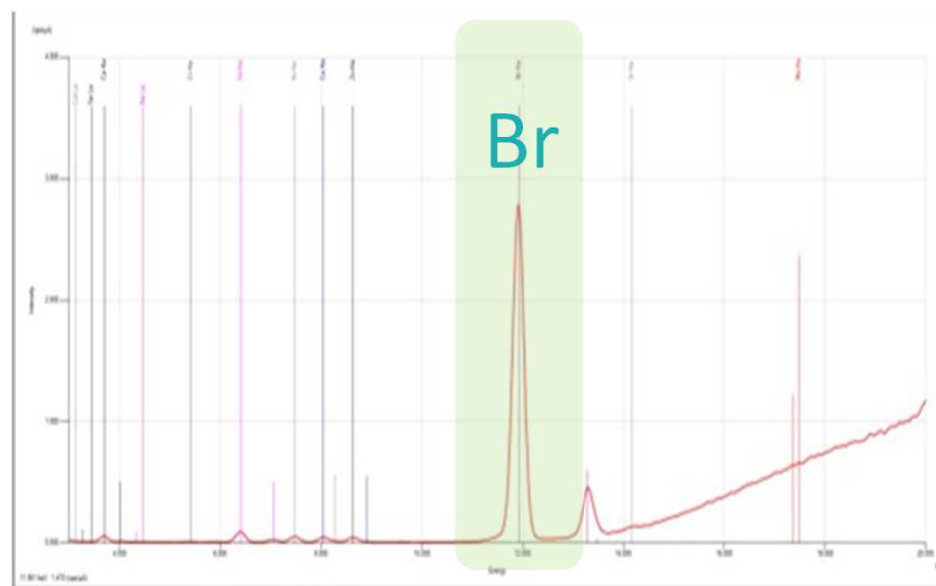
Szintézis melléktermék?

Alkilezőszer

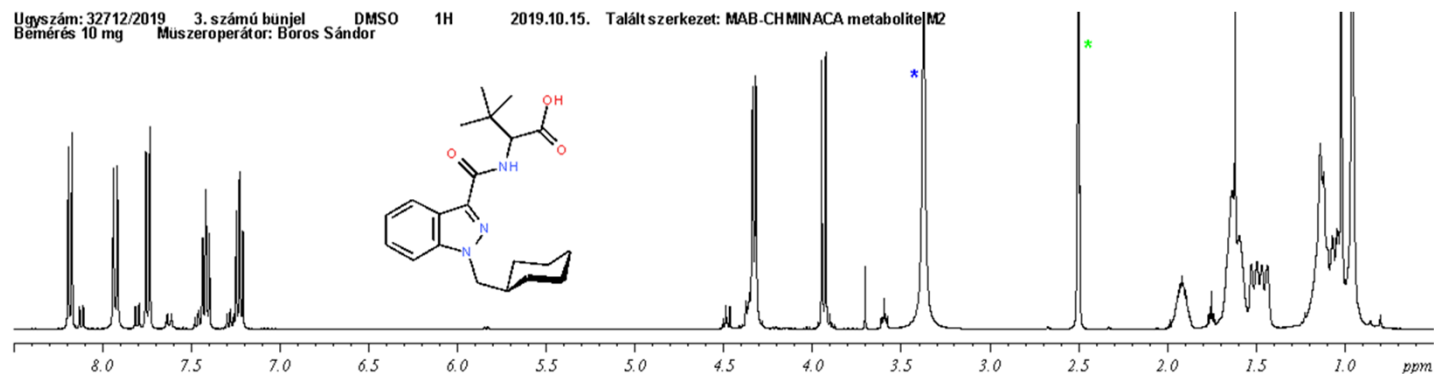

Röntgen fluoreszcencia spektrometria (XRF)

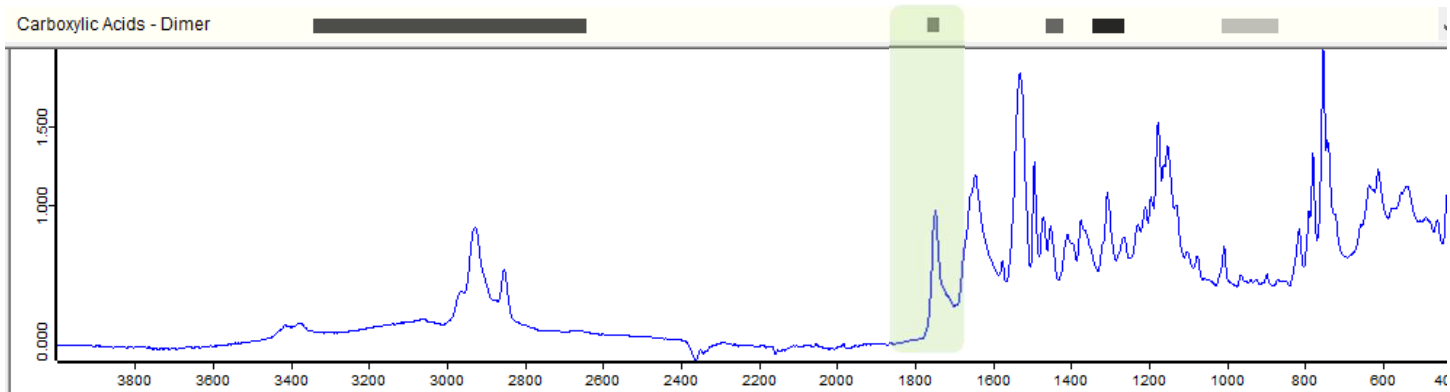

Fő tömegében - szabad karbonsav

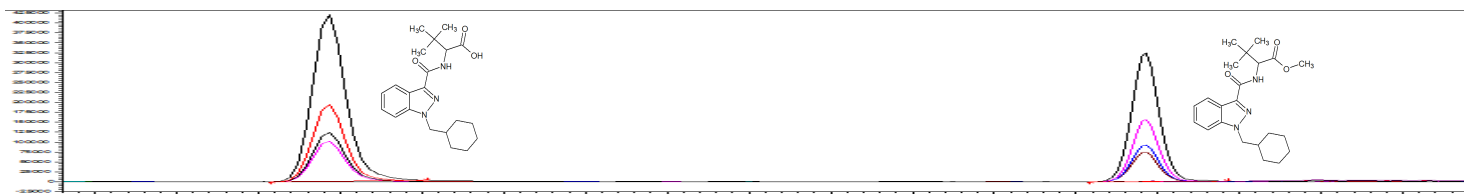
NMR

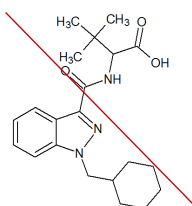
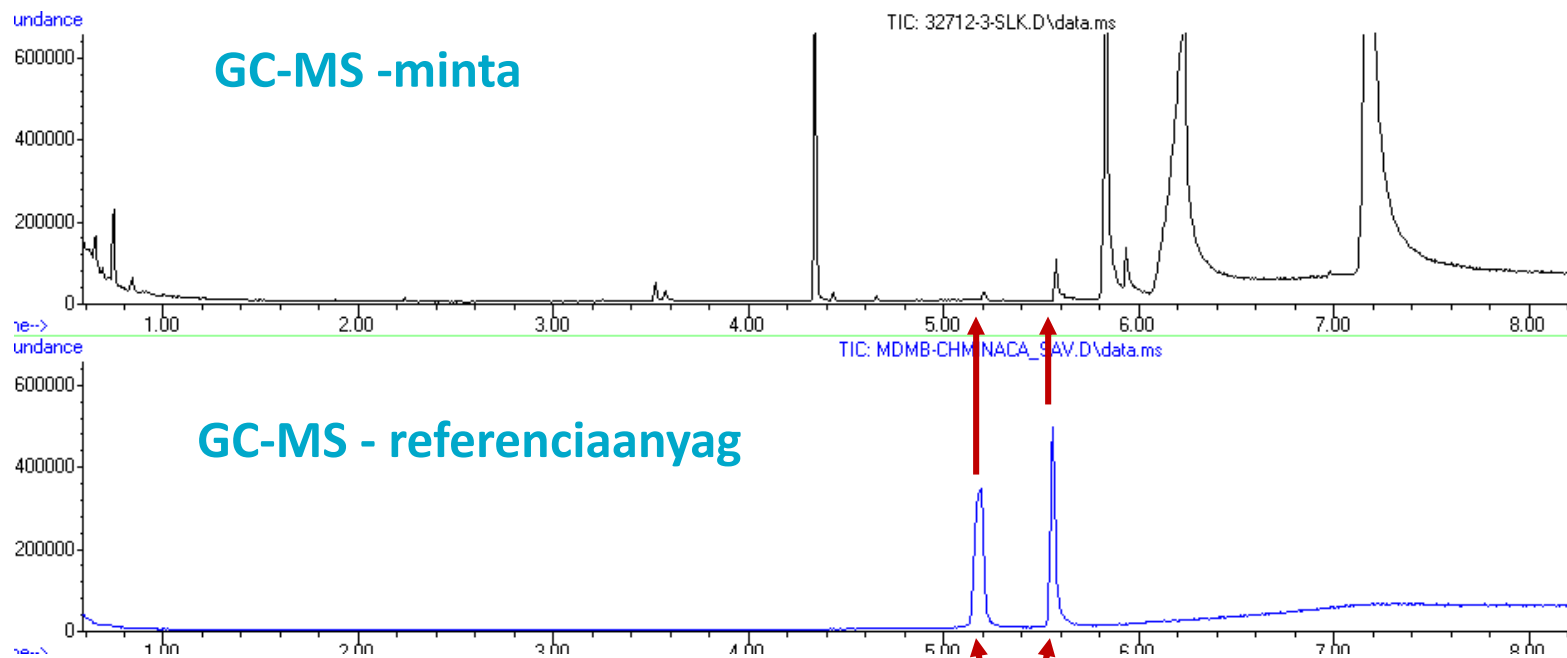
FTIR

HPLC-MS

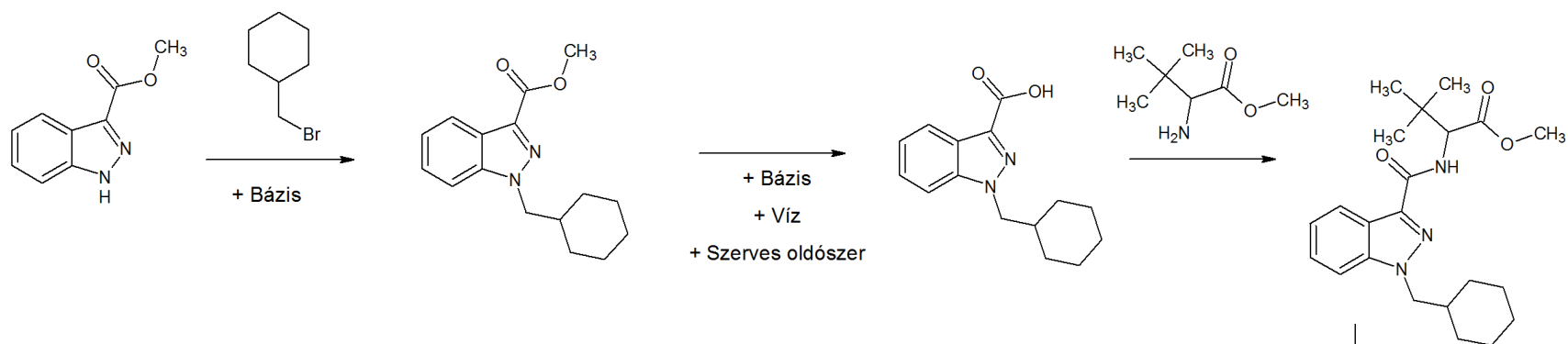
Fő tömegében - szabad karbonsav

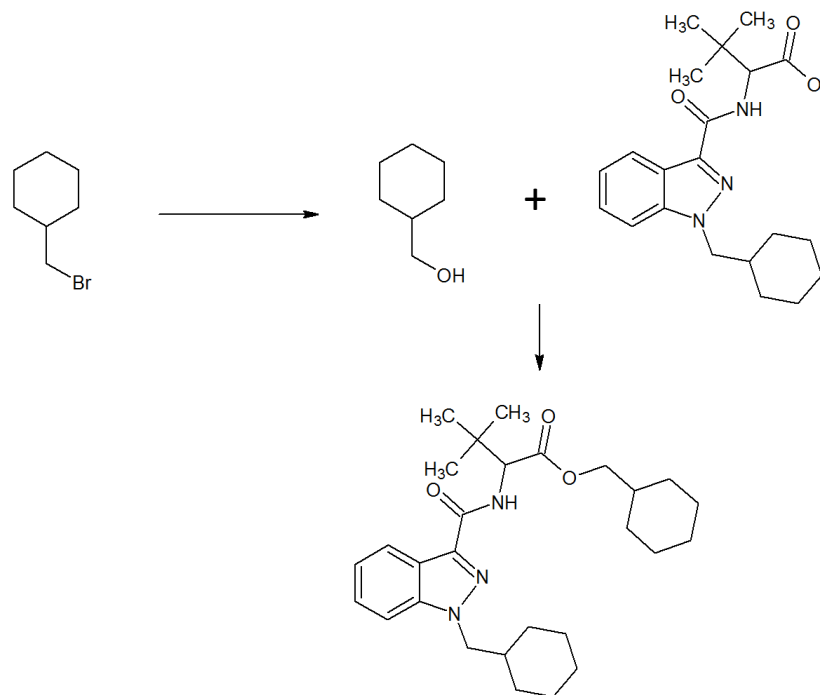
GC injektor műtermék (?)

Lehetséges szintézisút

**Szintézis lépések között
nem megfelelő
tisztítás/izolálás**

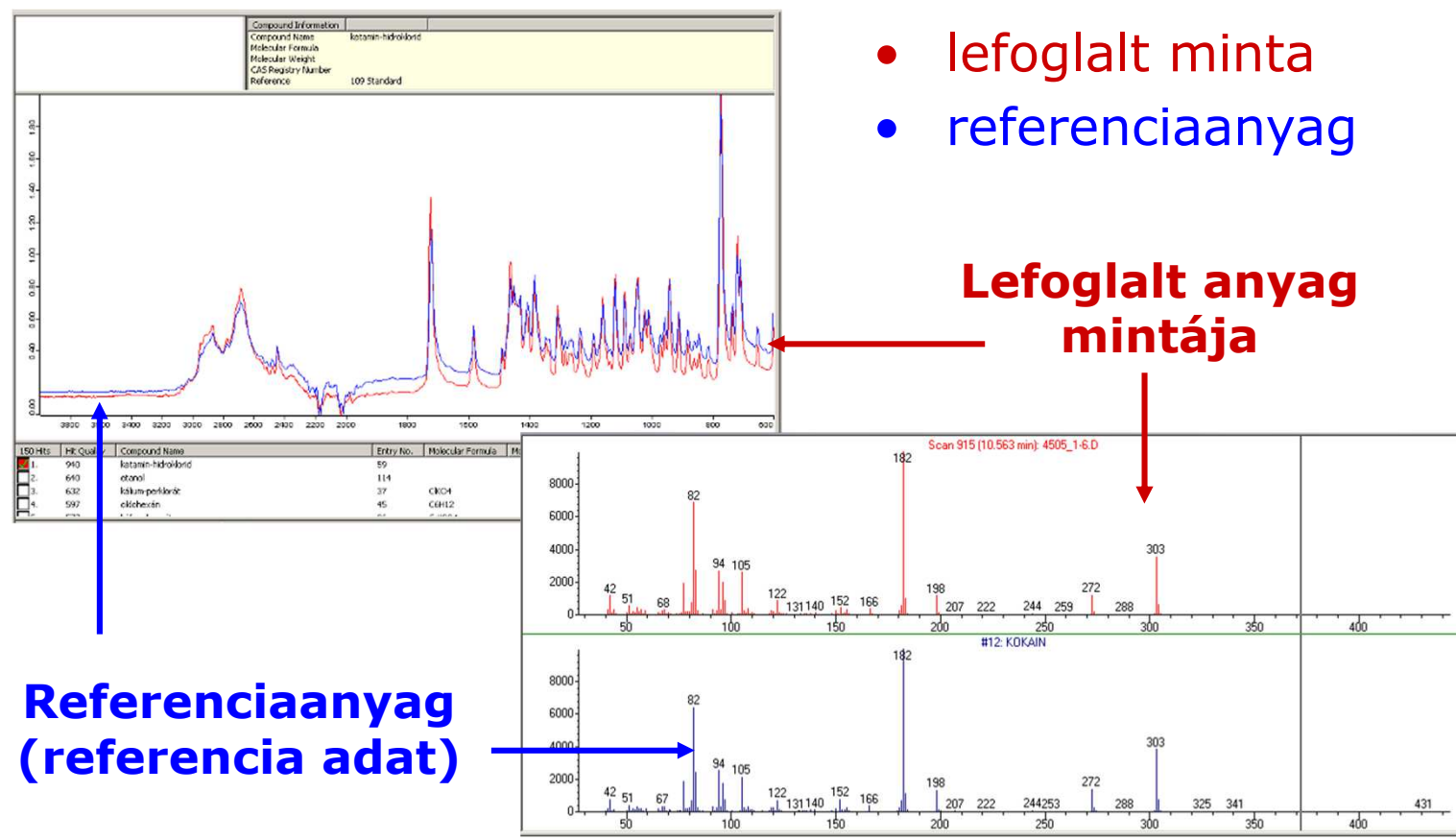
Referenciaanyagok

- Kvalitatív azonosításhoz
  - Igazolt anyagi minőség
  - Az adott technikában zavaró komponenst nem tartalmaz
- Kvantitatív mérésekhez
  - Igazolt anyagi minőség
  - Igazolt koncentráció
  - Célszerű: tiszta anyag, szilárd formában

Referenciaanyagok - azonosításhoz

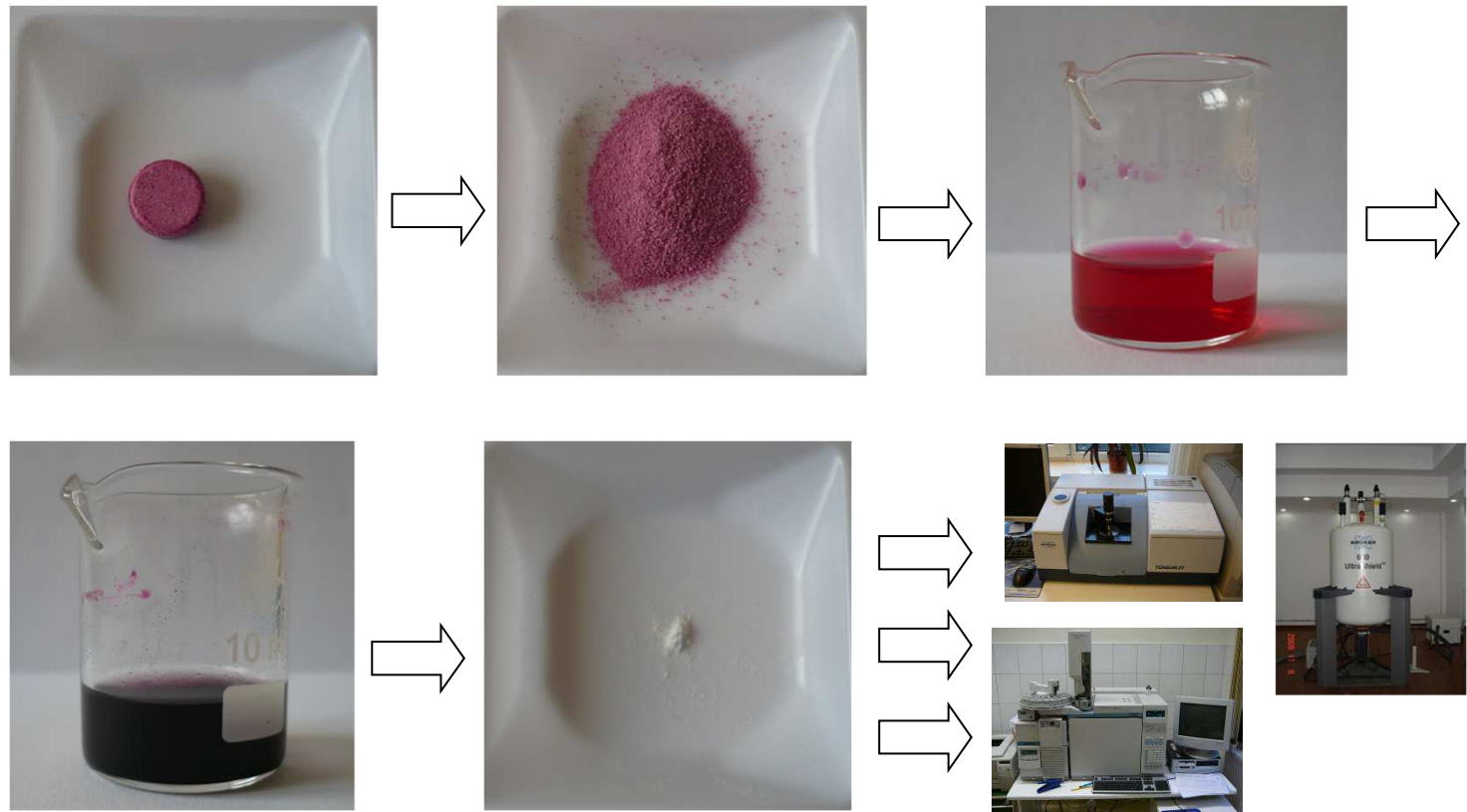
Összehasonlítás:

- lefoglalt minta
- referenciaanyag

Referenciaanyagok - azonosításhoz

- Izolálás lefoglalt anyagokból

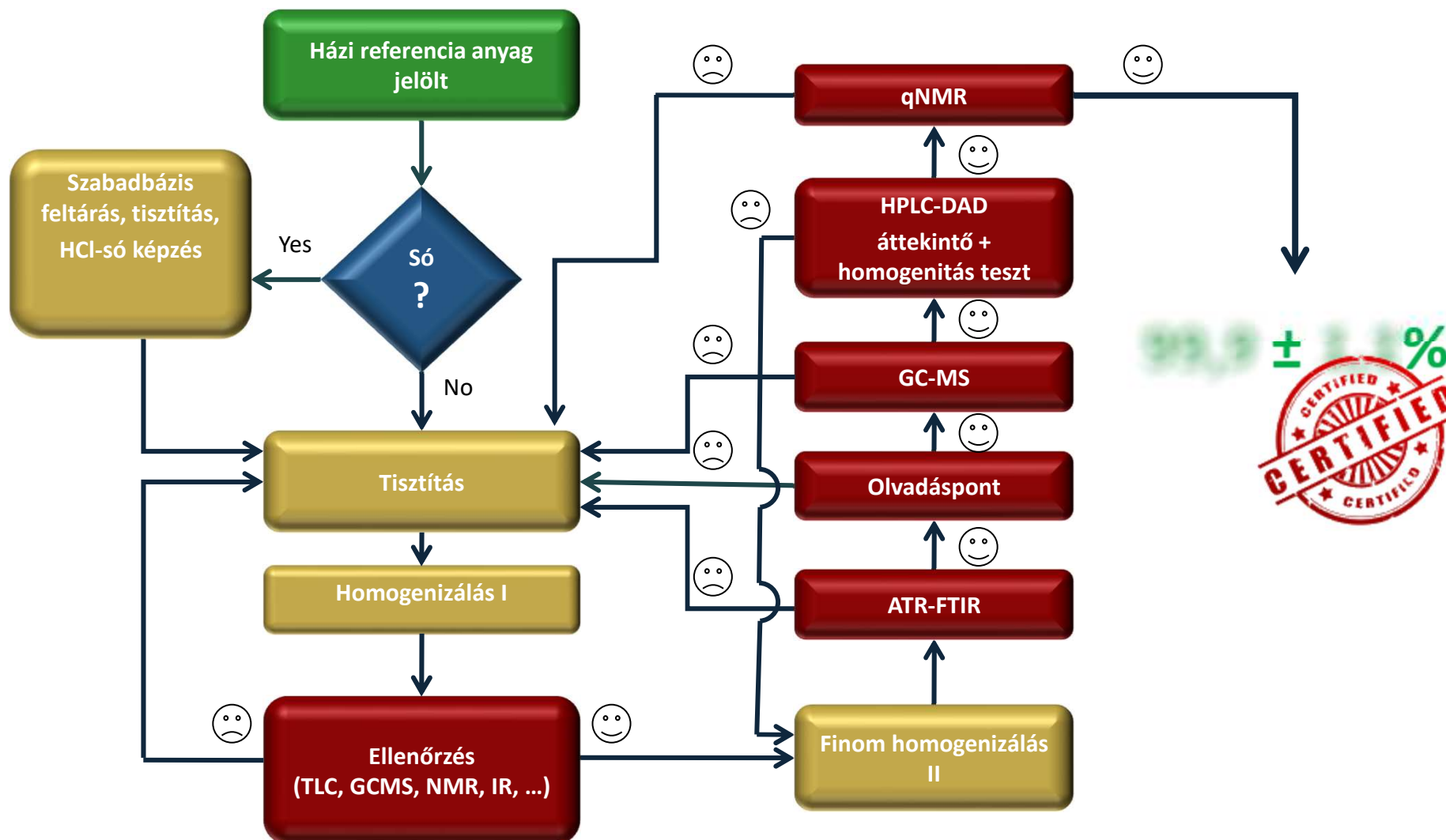
Referenciaanyag kvantitatív célra

- Koncentrációt befolyásoló tényezők (fel)mérése

Technika	Szerkezet információ	Tisztaság	Szennyező
NMR			Egyes szénhidrátok, oldószermaradványok, melléktermékek, rokonszennyező (izomer, homolog stb.), kiindulási anyag egyéb szerves szennyezők
ATR-FTIR			Szénhidrátok, oldószermaradványok, kristályoldószer, melléktermékek, rokonszennyezők (izomerek), kiindulási anyag, egyéb szerves szennyezők, szervetlen és szerves sók, szénhidrátok
Olvadáspont	-		Sejthető, hogy van vagy nincs szennyező, kristályos-amorf szerkezet
GC-MS			Melléktermékek, rokonszennyezők, kiindulási anyag
HPLC-DAD			Melléktermék, rokonmolekulák

Referenciaanyag kvantitatív célra

- Teljes karakterizálás szükséges

Köszönöm a figyelmet!

cseztregi.tamas@nszkk.gov.hu